

N. ARTEMJEV

KÜLA-
RAAMATUKOGUHOIDJA
märkeid

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS

2/24753

N. ARTEMJEV

KÜLARAAMATUKOGUHOIDJA MÄRKMEID

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS

TALLINN 1954

Originaali tiitel:

Н. Артемьев

Заметки сельского библиотекаря

Государственное Издательство Культурно-просветительной Литературы
Москва 1951

Tõlkinud A. Siitam

Kaane kujundanud L. Kruusmaa

Käesolev brošüür tutvustab lugejaid Stavropoli krai Otkaznoje külaraamatukogu tööga. Selles huvitavas töökogemuste kirjelduses on näidatud, kuidas loova suhtumisega raamatukogutöösse külaraamatukogujuhataja kujundab fašistide poolt täiesti laostatud külaraamatukogust kogu küla majanduslikku ja kultuurilist ülesehitustööd tugevasti mõjutava teguri. H. Johani eessõna «Nõukogude raamatukogud on tõelisteks kultuurikollektiks» annab meie külaraamatukogude tööle esitatavad põhinõuded, kuna N. Artemjevi «Külaraamatukoguhoidja märkmeid» on konkreetseks, kuigi ainult osaliseks eeskujuks nende põhinõuete elluviimisel.

Peale külaraamatukoguhoidjate on käesolev brošüür mõeldud ka külaraamatukogu tööd juhtivatele rajooni- ja külanõukogutöötajatele ning külaraamatukogude aktiivile.

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

24753

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

Nõukogude raamatukogud on tõelisteks kultuurikolleteks

Nõukogude raamatukogud oma rikkalike raamatuvaradega võimaldavad lugejatele tundma õppida marksistlik-leninlikku õpetust ja nõukogude kirjanduse kaudu omandada teadmisi, mis innustavad töotajaid nende praktilises tegevuses loovalt suhtuma töösse ja andma kogu oma jõu kommunistliku ühiskonna ehitamiseks. Nõukogude raamatukogude võrgu laiendamise eesmärgiks on üha paremini teenindada raamatuga kogu elanikkonda, kõiki kolhoosnikuid, töölisi ja intelligentsi. Kõigi küla- ja rajooniraamatukogude ülesandeks on viia raamat iga kolhoosipereni, värvata lugejateks kogu külaelanikkond.

Raamat on tähtsaks teadmiste allikaks, ta on hariduse omandamise ja materialistliku maailmavaate kujundamise ning rahvahulkade kommunistliku kasvatusel teostamise vahendiks. Seega on raamat võimsaks võitlusrelvaks kommunistliku ühiskonna ehitamisel. Raamat on teadmiste omandamisel «sotsialistliku kultuuri peamiseks ja võimsamaks vahendiks», ütleb M. Gorki.

Raamatukogu põhilisteks ülesanneteks on Marxi, Engelsi, Lenini ja Stalini õpetuse propaganda, töotajate kommunistliku teadvuse kasvatamine raamatute, ajakirjade ja ajalehtede kaudu, partei ja valituse otsuste propaganda, Nõukogudemaa majanduslikule ja kultuurilisele ülesehitustööle kaasaaitamine, elanikkonna abistamine teadmiste omandamisel kõigil teaduse, tehnika, kirjanduse ja kunsti aladel, tööstuse ja põllumajanduse novaatorite eesrindlike kogemuste levitamine.

Nõukogude raamatukogud on tõelised kultuurikolled, sest nad täidavad rahvahulkade poliitilise ja kultuurilise taseme tõstmise ülesandeid ning omavad seega tähtsa koha meie maa paljude teiste kultuurhariduslike asutuste seas.

Trükiteoste kaudu levitab raamatukogu ühiskondlik-poliitilisi, filosoofilisi, ajaloolisi, geograafilisi, loodusteaduslikke, arstiteaduslikke, tehnika-alaseid, põllumajanduslikke ja teisi teadmisi. Sellega aitab ta kaasa lugejate enesearendamisele, nende kultuurilise silmaringi laiendamisele, tootmisalase kvalifikatsiooni tõstmisele ja varustab neid teadmistega, mis on vajalikud kommunistliku ühiskonna ehitamisel.

«Pravda» juhtkirjas 28. juulil 1951. a. on öeldud: «Nõukogude raamatukoguhoidja on aktiivne võitleja sotsialistliku kultuuri arendamise eest, kõige uue, eesrindliku ja progressiivse väsimatu propagandist.»

Raamatukoguhoidja sellega teostabki kommunistlikku kasvatus-tööd, et ta laiaulatuslikult propageerib kirjandust ja laenutamisel soovib raamatuid vastavalt lugejate hariduslikule tasemele, kutsealale, elueale ja huvidele. Seega raamatukoguhoidja suunab raamatute valikut ning juhatab kätte õige ja vajaliku teose. Lugemise juhti-

mise teel abistab raamatukoguhoidja lugejaid raamatute valikul ning nende ideelise sisu omandamisel ja õpetab neid plaanikindlalt lugema paremat kirjandust.

Külaelanikkonna kultuurilised nõuded ning vaimsed tarbed suurenevad pidevalt ja ainult see raamatukoguhoidja suudab neid täiel määral rahuldada, kes ise tõstab oma poliitilist ja kultuurilist taset, kes laiendab oma teadmisi raamatute tundmise alal ja täiustab oma töömeetodeid. Raamatukoguhoidja peab seisma rahvale lähedal, tundma oma lugejaid, uurima nende huvisid, kindlaks tegema, missuguse kirjanduse lugemine aitab neil tõsta tootmisalast kvalifikatsiooni ja vastavalt sellele välja valima neile sobiva kirjanduse.

Raamatukoguhoidja elukutse eeldab laialdasi teadmisi, head ideelis-poliitilist, üldhariduslikku ja kutsealast ettevalmistust. Ta peab raamatuid armastama ning oskama nendega töötada. Raamatukoguhoidja peab valitsema kõiki agitatsiooni ning raamatupropaganda meetodeid ja täielikult tundma raamatukogutehnikat, mis annab talle kätte raamatute läbitöötamise ja tundmaõppimise viisid ning võtted, mille kaudu ta organiseerib raamatute ühiskondlikku kasutamist.

V. Majakovski on määratlenud nõukogude raamatukoguhoidja põhiülesande järgmiselt: «Raamatukoguhoidja peab olema vajaliku kommunistliku ja revolutsioonilise raamatu agitaatoriks ning propagandistik.»

Lisaks lugejate individuaalsele teenindamisele teostab raamatukogu massilist raamatupropagandat. Ta organiseerib mitmesuguseid massiüritusi, nagu ettelugemisi, vestlusi, kollektiivseid raamatute arutelusid, kirjandusõhtuid, lugejate konverentse ja raamatunäitusi. Nende kaudu selgitab raamatukogu töötajatele Nõukogudemaa ees seisvaid poliitilisi päevaküsimusi ja jooksvate sündmuste sisu, propageerib laiaulatuslikult partei ja valitsuse ajaloolisi otsuseid, mis on suunatud töotajate materiaalse ja kultuurilise elutaseme pidevale tõstmisele, tutvustab lugejaile kohaliku majanduse ja kultuurielu arendamise ülesandeid. Kõigi nende küsimuste kohta soovib ta ühtlasi vastavat kirjandust ja lähendab sellega raamatuid laiaadele rahvahulkadele. Selle tagajärjel tõuseb raamatute laenutamine ja ühtlasi värvatakse juurde uusi lugejaid.

Raamatukoguhoidja peab kogu individuaalse lugemise juhtimise ja massilise raamatupropaganda töö siduma bibliograafilise tööga. Bibliograafia on vahendiks parema kirjanduse valikul ja soovitamisel ning avab tee uute teadmiste omandamiseks. Selleks tuleb raamatukoguhoidjal järjekindlalt kasutada bibliograafilisi vahendeid — soovitusnimestikke, lugemisplaane, annotatsioone, retsensioone, vestlusi raamatust ja teisi vahendeid, ühtlasi tuleb tal lugejate hulgas kasvatada harjumust bibliograafia kasutamiseks. Süstemaatiliselt informeerib raamatukoguhoidja töötajaid uuest saabuvast kirjandusest vastavalt lugejate erialale ja annab raamatuid bibliograafilisi ülevaateid. Bibliograafiliste meetodite kasutamisel tõuseb ka nõudmine aktuaalse teaduslase kirjanduse järele.

Lugejate nõudmiste täielik rahuldamine ja vajalike teatmete andmine on võimalik ainult siis, kui raamatukogus on õigesti organiseeritud lugejate kataloogid ja bibliograafilised kartoteegid aktuaalsetel teemadel. Kartoteegid peavad sisaldama soovitatavaid raamatuid ja ajalehtede ning ajakirjade artikleid, kusjuures erilist tähelepanu tuleb pöörata materjalidele, mis on seotud NLKP XIX kongressi, NSV Liidu

Ülemnõukogu V istungjärgu, NLKP Keskkomitee 1953. a. septembripleenumi ja 1954. a. veebruaripleenumi otsustega ja teiste partei ja valitsuse määrustega.

NLKP Keskkomitee septembri- ja veebruaripleenumi otsuste valgusel on tarvis tunduvalt intensiivistada põllumajanduslike teadmiste propagandat. Sotsialistlik põllumajanduslik tootmine, mis põhjeneb nõukogude agrobioloogiateaduse saavutustel ja uuema tehnika laialt kasutamisel, nõuab kolhoosnikutelt igapäevast raamatu kasutamist oma töö juures. Nii ongi paljudes eesrindlikes kolhoosides, farmides, brigaadides ja traktorijaamades loodud teatmekogud, mis sisaldavad vajaliku miinimumi erialase kirjanduse alal.

Rajooni- ja külaraamatukogud peavad läbi vaatama oma raamatufondid ja välja selgitama, kas neil on küllaldaselt kirjandust loomakasvatuse, põllunduse, köögiviljakasvatuse ja teiste põllumajandusharude küsimuste kohta ning vajaduse korral teostama täiendavat komplekteerimist.

Teaduse saavutuste ning eesrindlike töökogemuste juurutamine tootmisse ja nende propaganda laiades lugejatehulkades on raamatukoguhoidja esmajärguliseks ülesandeks.

Põllumajandusliku kirjanduse propaganda — see on tähtis tööloik, kuid seejuures ei tohi nõrgendada ühiskondlik-poliitilise, loodusteadusliku, tehnika-alase ja ilukirjanduse propagandat. Vastupidi, raamatukogud on kohustatud intensiivistama aktuaalse kirjanduse soovitamist kõigil teadusaladel. Samuti on vajalik organiseerida kõigi parteiharidussüsteemis õppijate ja kolmeaastastest agrozootehnilistest kursustest osavõtjate teenindamist raamatutega.

Kirjanduse propageerimisel ja kolhoosnikute värbamisel raamatukogu lugejaiks omab suure tähtsuse raamatute lähendamine töökohtadele. Raamatukoguhoidja läheb raamatu, ajakirja ja ajalehega brigaadidesse, farmidesse, kolhoosnikute kodudesse ning osutab sellega lugejale konkreetset abi tootmisalaste küsimuste lahendamisel, poliitilise silmaringi laiendamisel ja kultuurilise taseme tõstmisel. Küla- ja rajooniramatukogud avavad farmides ja brigaadides rändraamatukogud või organiseerivad raamatute laenutuspunktid, samuti kasutavad raamatukandmist, et sellega lähendada agrozootehnilist kirjandust lugejale vastavalt kolhoosi tootmisharudele.

Raamatukogu võib kindlustada kogu elanikkonna teenindamist raamatuga ainult sel juhul, kui ta on tihedalt seotud partei ja ühiskondlike organisatsioonidega, kui raamatukogu töösse on kaasa tõmmatud laialdane aktiiv. Külaraamatukoguhoidjad ei pööra alati küllaldast tähelepanu sellele, et agronoomid, zootehnikud, farmijuhatajad, brigaadiirid, agitaatorid, propagandistid ja põllumajanduslike kursuste juhatajad süstemaatiliselt tegeleksid kirjanduse propageerimisega kolhoosnikute hulgas. Samuti võivad kirjanduse soovitamisel tõsist abi osutada mehaanikud, põllumajanduse novaatorid, õpetajad ja arstid, kes peavad kuuluma raamatukogu aktiivi hulka. Raamatukogu ülesandeks on neid kaasa tõmmata poliitiliste, teadusalaste ja agrotehniliste teadmiste levitamisele. Kooliõpilased on headeks raamatute propageerijateks, kes lähendavad raamatuid kolhoosnikutele. Neid saab kasutada nii raamatukandjatena kui ka ettelugejatena ja vestlejatena, neid tuleb vaid õpetada raamatuga töötama.

Üheks tähtsamaks iseärasuseks kultuuri arenemisel sotsialismi tingimustes on see, et kultuur on muutunud rahva tõeliseks omandiks.

Sotsialismilt kommunismile üleminek nõuab inimeste füüsiliste ja vaimsete võimete igakülgset väljaarendamist. Sotsialistlik kultuur aitab luua igakülgsest arenenud, oma ülesannetest teadlikke inimesi. Üldine kultuuri arendamine ja rahvahulkade vaimse taseme tõstmine on aga lahutamatu seotud kommunistliku kasvatuses, mida partei ja valitsuse abilistena teostavad ka nõukogude raamatukogud.

G. M. Malenkov oma kõnes NSV Liidu Ülemnõukogu viiendal istungjärgul ütles: «Nõukogude riik ja kommunistlik partei kasvatavad rahvahulki süstemaatiliselt nõukogude patriotismi vaimus, kommunistliku töösse suhtumise, sotsialistlikku omandusse hoolika suhtumise, riiklikest huvidest sügava arusaamise vaimus, revolutsioonilise valvsuse ja rahvaste sõpruse tugevdamise vaimus.» Selles seisab ka nõukogude raamatukogude kui tõeliste kultuurikollete kommunistliku kasvatuses teostamise programm.

Kirjandus- ja kunstiteosed kui ideelis-poliitilise mõjutamise vahendid täiustavad nõukogude inimeste paremaid omadusi, kasvatavad veendumust meie ürituse võidusse, valmisolekut ja oskust võita iga sugused raskused. Nõukogude inimeste nende omaduste arendamisega tõuseb inimeste kommunistliku teadlikkuse tase ja raamatukoguhoidjal on siin täita suur ülesanne töötajate kasvatamisel nõukogude patriotismi vaimus.

*

Väga vajalik meie raamatukogude töötajatele on eesrindlike raamatukogude töö organiseerimise meetodite tundmaõppimine. N. Artemjevi «Külaraamatukoguhoidja märkmeid», mis ilmus 1951. a., on teoseks, mis leidis vennasvabariikide raamatukoguhoidjate poolt sooja vastuvõttu ja heakskiitu. Kirjelduse huvitavus ja õnnestumine on tingitud sellest, et seda on kirjutanud tegelik raamatukoguhoidja koostöös V. I. Lenini nimelise NSV Liidu Riikliku Raamatukogu töötajatega. Selle kirjelduse kaudu me tutvume Stavropoli krai ühe külaraamatukogu kohaliku tööga, kuid siit saame teha järeldusi, mille poolest iga raamatukogu saab olla kasulik oma piirkonna lugejaile, kui raamatukogu on tihedalt seotud külaeluga. Oma ulatusliku ja mitmekülgse tegevuse rajab raamatukogu aktiivile ja tänu sellele suudab ta saavutada oma töös nii suuri tagajärgi.

Käesolevas töökogemuste kirjelduses on elavas sõnastuses näidatud, kuidas raamatukogu saavutab järk-järgult paremaid tulemusi peamiselt ülesande täitmisel — lugemise juhtimisel ja lugejaile abi osutamisel raamatute valikul. Teose puuduseks on, et selles pole kirjeldatud lugejate konverentside korraldamist, mis on aga üks raskemaid raamatukogulikke töövorme. Kuid N. Artemjevi töökogemustest on meie külaraamatukoguhoidjatel palju õppida ja kindlasti aitab käesolev brošüür kaasa meie raamatukogutöötajate loomingulise initsiatiivi tõstmisele ning töö organiseerimise parandamisele.

H. Johani

Algus

Jättes jälgi lumisele põrandale, suundusime toa nurka. Otkaznoje külanõukogu arveametnik juhatas mulle kätte brošüüride virna ja ütles:

«Näete, see ongi kogu raamatukogu. Võtke vastu!»

Ta luges brošüürid üle. Neid oli 264. Külanõukogus koostasime vastuvõtuakti.

Pöördusin tagasi raamatukogusse ja vaatasin veel kord ringi, nüüd juba peremehena.

... Oli 1944. aasta jaanuar. Ainult aasta oli sellest möödunud, kui Nõukogude väed puhastasid siinse maakoha fašistlikest okupantidest, ja kõik meenutas veel hiljutisi sündmusi. Majal polnud jäänud terveks ühtki aknaklaasi. Vineeriga kinnilöödud aknad ei lasknud valgust peaaegu üldse läbi. Kogu raamatukogu inventar koosnes ainult purustatud kapist ja mingi ime läbi terveks jäänud taburetist. Ruumid aga olid kõrged ja see meeldis mulle: siia juba saab riivleid paigutada.

Toas polnud ei lauda, paberit ega tindipotti. Raamatuid peaaegu üldse ei olnudki, kuid ikkagi leidsin ma, et võib asuda tööle.

Peagi seadsin raamatukogusse ja välja üles vitriinid värskete ajalehenumbritega. Need meelitasid kohe ligi lugejaid. Kogu külast käis nüüd kolhoosnikuid raamatukogus, et tutvuda Nõukogude Informatsioonibüroo teadetega.

Sageli paluti mind ajalehti ette lugeda. Ettelugemisele kogunes kümneid kuulajaid, eriti siis, kui see toimus väljas.

Teated rindelt äratasid nii suurt huvi, et mul tuli mõte välja panna meie küla rindevõitlejate kirju. Pliiatsiga kirjutatud kolmnurksed rindekirjakesed kirjutasin selgesti loetavalt ümber ja panin välja aknale. Neid loeti suure erutusega.

Raamatukogusse ilmus uusi külastajaid. Rindemeeste emad, naised ja õed hakkasid ise mulle kirju tooma.

Muidugi pöörduti minu poole ka raamatute saamiseks. Enamik lugejate soove tuli mul jätta rahuldamata. Kuid ma võtsin kõik nõuded rangelt arvele. Olgugi et raamatukogu ei saanud veel neid nõudeid rahuldada, püüdsin ma ikkagi välja selgitada lugejate huvid. Ja ma hankisin raamatuid, ostsin neid igalt poolt, kust aga sain.

Kolhoosnikuil ei olnud kahju teha kulutusi raamatukogu taastamiseks. Üldkoosolekute otsuste kohaselt eraldasid kolhooside juhatused raamatute ostmiseks tuhandeid rublasid. Külanoükogult saime raha väljaspool eelarvet endamaksustamise¹ summadest.

Kogu Otkaznoje avalikkus võttis osa raamatufondi kogumisest. Lugejad tõid oma raamatuid ja organiseerisid nende kogumist külas.

1947. aastal saime krai metoodilise kabineti töötajatelt raamatupaki, milles olid niisugused väärtuslikud teosed nagu J. V. Stalini «Leninismi küsimusi», V. R. Viljamsi «Põllunduse alused» jt.

See pakk viis mind mõttele pöörduda palvega rajooni avalikkuse poole. Külanoükogu heakskiitmisel lasksime trükkida järgmise kirja, mille saatsime juhtivatele töötajatele, külaintelligentsile ja kolhoosiaktiivile:

Lugupeetud seltsimees!

Meie raamatukogu ülesandeks on teenindada elanikkonda täielikult ja igakülgselt raamatutega kõigilt teadusaladelt, olla abiks iseseisvalt õppijale ja kolhoosiaktiivile ÜK(b)P Keskkomitee veebruaripleenumi ajalooliste otsuste edukal täitmisel põllumajanduse tõstmiseks sõjajärgsel perioodil².

Otkaznoje külaraamatukogu täidab alles nõrgalt oma ülesandeid. Üheks takistuseks on siin äärmiselt väike raamatute arv.

Me pöördume Teie poole abi saamiseks. Aidake muuta meie raamatukogu eeskujulikuks, võtke osa tema raamatufondi täiendamisest. Me palume Teid üle anda raamatukogule mõningane osa Teie raamatutest või muretseda raamatukogule raamatuid ja organiseerida raamatute kogumist Teie sõprade, tuttavate ja töökaaslaste hulgas. Võite meile üle anda mistahes raamatuid (ühiskondlik-poliitilisi, põllumajanduslikke, loodusteaduslikke, ilukirjandust ja õpikuid).

¹ Vt. Maksundustöötaja käsiraamat. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn, 1953, lk. 74—76. *Tõlk.*

² Käesolev kiri on 1947. aastast, millal avaldati ÜK(b)P Keskkomitee veebruaripleenumi otsused põllumajanduse kohta. Tänapäeval on meie põllumajanduse ette kerkinud juba uued pakilised ülesanded, mis on leidnud väljenduse NLKP Keskkomitee 1953. a. septembri- ja 1954. a. veebruari-märtsipleenumi otsustes. *Tõlk.*

Teie aktiivne osavõtt raamatute kogumisest osutab tõelist abi Otkaznoje külaraamatukogule tema raamatufondi taastamisel ja on tähelepanuväärivaks kingituseks Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäeva puhul.

Raamatud võib raamatukogusse ära anda isiklikult või saata posti teel ristpaelsaadetisena.

Meie aadress on: п/о Отказное, Ставропольского края, Солдато-Александровского района, сельская библиотека.

Raamatukogu juhataja
ARTEMJEV

Vastuseks saime üle 300 raamatu. Neid töid meile kolhoosnikud, õpetajad, lapsed. Traktorijaama kollektiiv andis 35 raamatut, hoiukassa töötajad — 16 jne.

Ma saatsin kirju ka teistesse linnadesse — kõigile, kes olid Otkaznojest ära sõitnud kas õppima või tööle.

Möödus mõni aeg, ja kirjakandja hakkas meile tooma pakke Moskvast, Leningradist, Novosibirskist.

Raamatupakke saabub meile tänapäevani. Me saame vähemalt 100 raamatut aastas. Paljudele meie lugejatele on saanud traditsiooniks anda oma raamatud üle raamatukogule.

Üliõpilane Veera Sergejevna Griбанова saatis meile Leningradist 60 raamatut. Ta elas peaaegu kogu sõja vältel Otkaznojes ja jättis koju tagasi sõites raamatukogule palju kirjandust. Veera Sergejevna vastas meelsasti meie kirjadele ega ole sidet meiega senini katkestanud. Peale raamatute saame temalt ajakirju, plakateid, portreid.

Praegu on meie raamatukogus üle kuue tuhande raamatu ja brošüüri, ligi poolteist korda rohkem kui enne sõda. Tellisime V. I. Lenini teosed (neljas väljaanne), J. V. Stalini teosed, A. M. Gorki ja A. P. Tšehhovi teosed. Saame palju ajalehti ja ajakirju, kokku 43 nimetust. Iga aastaga kasvab meie raamatufond 1200—1400 eksemplari võrra.

Kuid pöördugem uuesti minu töö alguse juurde Otkaznojes. Tol ajal oli üksikutel meie juhtivatel töötajatel täiesti väär kujutlus raamatukoguhoidja ülesannetest. Nad leidsid, et raamatukoguhoidja peab ainult raamatuid laenutama, aga kui raamatuid ei ole, siis pole tal ka midagi teha.

Meie praktika näitas, et see pole nii. 1944. aastal meil raamatuid peaaegu ei olnudki, ja ometi teostas raamatukogu ajalehtede ja rindekirjade ettelugemisi ning vestlusi lugejatega.

Järk-järgult lülitus raamatukogu küla elusse, temast sai

aktiivne osavõtja võitluses laostatud majanduse taastamise eest.

Oli tarvis palju jõudu ja energiat, et kolhoosid kiiresti jalule seada. Selleks oli paratamatult vaja erialaseid agrotehnilisi teadmisi. Siin võiski aidata raamat.

Sellest ma kõnelesin, esinedes nii külanõukogu istungjärgudel, kolhooside juhatuste koosolekutel kui ka brigade ja farme külastades.

Minu esinemistele reageerisid parteiorganisatsioonide sekretärid, vastas ka külanõukogu. Veendunud selles, et teeme kasulikku tööd kolhoosnike hulgas, hakkas külanõukogu suurema tähelepanuga suhtuma meie vajadustesse ning organiseeris raamatukogu korrapärase varustamise puude ja petrooleumiga.

Ja kuigi tol raskel sõjaajal oli pakilisemaid ja tähtsamaid ülesandeid, nõustus külanõukogu ära kuulama raamatukogu aruannet.

Meie tegevuse vastu hakkas huvi tundma ka partei rajoonikomitee.

Raamatukogu töö kontrolliti üle ja peagi kutsuti mind rajoonikomitee büroole aruandega esinema.

Praegu ei mäleta ma enam oma aruande kõiki üksikasju. Seal oli vist rohkem kaebusi selle üle, et raamatuid ei jätku, kui töökogemustest jutustamist. Kuid rajoonikomitee sekretäri sõnu pole ma unustanud: «On tarvilik, et iga raamatukogus olewat raamatut loeks võimalikult suurem arv lugejaid. See võib teataval määral leevendada kirjanduse nappust.»

See aruanne partei rajoonikomitee bürool näitas küla juhtivatele töötajatele, missugust tähtsust tuleb omistada raamatukogu tööle. Sellest ajast peale ei palu ma enam oma aruande ärakuulamist, vaid külanõukogu ise nõuab, et ma aruandega esineksin. Aastaruanne ja raamatukogu tööplaan arutatakse tingimata läbi külanõukogu istungjärgul.

Ebatavaline aruanne

Agrotehnilise kirjanduse levitamine on üks peamisi küla-raamatukoguhoidja ülesandeid. Kuid tähtis on mitte ainult põllumajandusliku raamatu viimine lugejani, vaid tuleb veel saavutada seda, et raamat osutaks talle abi tootmistöös.

Selle tegingi ma endale ülesandeks. Kuid enne selle lahendamisele asumist oli tarvis omandada natuke kogemusi.

Ma leppisin agronoom T. V. Tamahhiniga kokku koostöö suhtes Tihhonovi-nimelise kolhoosi teises põllutööbrigaadis: valisin brigaadi jaoks välja raamatud, mis võisid osutada kasulikuks tootmistöös, T. V. Tamahhin aga vaatas need läbi ja suunas kolhoosnike lugemist — ta aitas neil loetut omandada, andis seletusi, viis läbi vestlusi. Nii püüdsime saavutada seda, et kolhoosnikud rakendaksid saadud teadmisi praktikas.

Brigaadi saadeti rändraamatukogu. Rändraamatukoguhoidjaks nõustus hakkama kommunistlike noorte organisatsiooni sekretär, arvestaja Pjotr Tiptev.

Tema algatusel korraldasid kolhoosnikud Zina Jegorova, Olja Grištšenko, Šura Dogadtšenko ja Tanja Koroljova eeskujuliku punanurga oma põllutöölaagris. Nad ise remontisid ruumi ja panid üles plakatid. Ühele plakatile kleebiti brigaadi liikmete fotod ja märgiti nende tootmisalased kohustused. Tol ajal ei tulnud ma veel sellele, et siinsamas ära näidata, missuguseid teoseid need kolhoosnikud ühenduses endile võetud kohustustega lugema peaksid.

Noored naiskolhoosnikud teostasid brigaadis põllumajandusliku kirjanduse ja ilukirjanduse ettelugemisi. Teost «Jutustus tõelisest inimesest» lugesid nad ühe kuu jooksul kogu kollektiivile, kasutades selleks iga vaba hetke.

Brigaad luges kollektiivselt läbi mitu raamatut külvide hooldamisest.

Uued agrotehnilised võtted, millest kolhoosnikud said teadlikuks, rakendati viivitamatult praktikasse. Mitmel korral viidi läbi maisipõldude pinnase kobestamine, lutserni seemnepõldude harvendamine jne.

Raskematel juhtudel, kui midagi jäi selgusetuks, pöördusid lugejad agronoomi poole. Tihhon Vassiljevitš Tamahhin aitas neil näiteks aru saada maisi hübriidiseerimise küsimustest.

Ma külastasin brigaadi igal kolmapäeval, viisin läbi vestlusi loetu üle, lugesin ette värsket ajalehte või ajakirja.

Ja iga kord veendusin ma selles, et kolhoosnikud ikka sagedamini rakendasid raamatuist saadud teadmisi praktikas.

Meie raamatukogu tööst saadi teada rajoonikeskuses. Kord sain ma ametliku kutse: «Rajooni Tööraha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee palub Teid osa võtta istungist.

Arutlusele tulevad Tihhonovi-nimelise kolhoosi teise põllutööbrigaadi ja Otkaznoje külanõukogu raamatukogu aruanded tööst kevadkülvi perioodil.»

Niisamasuguse kutse said brigadiir, kaks selle brigaadi lülivanemat, kolhoosi esimees ja parteiorganisatsiooni sekretär.

Mind rõõmustas see kutse. Ilmnes, et olin kolhoosi brigadiiaruande alal kaasettekandjaks. Rajooninõukogu ettepanek oli nii ootamatu, kuid ühtis nii väga minu taotlustega raamatukogu töö tõhustamise osas!

Ja nii esitatigi rajooninõukogu täitevkomitee koosolekul teise põllutööbrigaadi aruanne. Brigadiir Igolkin jutustas oma tööst.

Rajooni täitevkomitee esimees küsis aruandjalt:

«Aga mida teeb teil raamatukogu?»

Küsimus tabas brigadiiri ootamatult. Seni oli ta suhtunud ükskõikselt raamatukogusse ja üldse raamatutesse.

Sõna anti minule.

«Ei taha salata,» ütlesin mina, «et põllumajandusliku kirjanduse propageerimise alal pole mul suuri saavutusi. Seda, mida raamatukogu on kevadkülvi ajal brigaadis teinud, võib nimetada ainult esimeseks kogemuseks.»

Sellest kogemusest andsingi aru täitevkomiteele.

Arutades minu kaasettekannet, viitasid täitevkomitee liikmed ja kolhooside juhtivad isikud sellele, et on tarvis tugevdada raamatukogu sidet kõikide tootmisbrigaadidega. Kogemus Igolkini brigaadis näitas, kuivõrd tähtis see on. Raamat aitas kolhoosnikuid töötada paremini.

Rajooninõukogu täitevkomitee istung avaldas sügavat muljet brigadiir Igolkinile. Või veel! Raamatukoguhoidja annab koos brigadiiriga aru brigaadi tööst! See oli ebatavaline fakt.

Juba järgmisel päeval võttis brigadiir esimest korda osa tema brigaadi punanurgas toimuvast ettelugemisest. Ta huvi ärkas ja ta hakkas mõnuga kuulama. Kui lugemine lõppes, astus Igolkin minu juurde, palus mind tulla brigaadi sagedamini ja tegi mulle isegi etteheiteid, et käin jala, kuna kolhoosi tallist võivat ometi saada sõiduki. Nähtavasti tundis brigadiir end vastutavana raamatukoguhoidja tööst brigaadis.

Kuid sõidukist ma keeldusin: sellega oleksin pidanud sõitma mööda teid ja seega liikuma kaugelt ringi ümber nende põldude, kus tehti tööd. Kuus kilomeetrit ilma ini-

mesi kohtamata! Jalgsi aga läksin ma töötajate poolt põiki üle põldude tallatud rada mööda, külastades kõiki selle tee läheduses töötavaid brigaade.

Pärast täitevkomitee koosolekut hakkasid paljud vaatama raamatukogu tööle teistsuguse pilguga. Kui kolhooside parteiorganisatsioonide sekretärid teevad nüüd põldudel ringsõidu, ei unusta nad tähele panna seda, kuidas edeneb töö raamatuga, ja kui nad märkavad puudusi, ütlevad seda tingimata raamatukoguhoidjale.

Territoriaalse parteiorganisatsiooni sekretär teatas kord mulle, et Ordžonikidze-nimelises kolhoosis pole raamatuid, ja ütles: «Võta tarvitusele abinõud!»

Ka rajooniasutuste töötajad, kui nad viibivad stepsis, ei jäta kasutamata juhust, et küsida, mida loevad kolhoosnikud ja missugust abi nad lugemisest saavad.

Ka külanõukogu esimees tegi õige järelduse: külanõukogu peab iga päev tegelema raamatukoguga.

Nagu ma juba ütlesin, võtab külanõukogu täitevkomitee süstemaatiliselt päevakorda minu aruanded ja saadikud arutlevad neid elavalt.

Selle aasta kevadel võttis raamatukogu järjekordse aruande arutlemisel sõna kolhoosi esimees — saadik S. N. Antonnikov. Ta ütles:

«Nüüd juba on stepsis raamatuid, kuid see pole veel kõik. On tähtis, et neid loetaks ja et hiljem, ütleme näiteks pärast maisi agrotehnika kohta käivate raamatute lugemist ja arutlemist, selle kultuuri külvide hooldamine paraneks ja saak suureneks.»

Kõik nõustused saadik Antonnikovi nõudmisega. Nüüd näib juba absurdne see mõte, et «raamatukoguhoidja kohus on välja anda raamatuid, aga kõik järgnev, see ei ole enam tema asi».

On huvitav märkida, et sellel istungjärgul oli päevakorras jõudude paigutamine kevadkülvil ajal ja raamatukogu tööd arutati just ühenduses sellega.

Istungjärg võttis raamatukogu aruande alusel vastu üksikasjalise otsuse. Kolm kuud hiljem kontrollis külanõukogu täitevkomitee selle istungjärgu otsuse täitmist.

Mitte ainult nõukogu saadikud, vaid ka kogu küla aktiiv tundis, et raamatukogu töö eest kannab vastutust ka tema, et raamatu juurutamine tootmisse omab riiklikku tähtsust ning pole ainult raamatukoguhoidja asjaks. Ja see oli väga tähtis.

Kuidas ma koostan aastaplaani

Kogu oma tegevuses juhindub raamatukogu ülesannetest, mis on püstitatud valitsuse ja partei poolt kogu maale, meie kraile, meie küla väsimatutele töötajatele.

Just sellepärast uurin ma tähelepanelikult kolhooside tootmisplaane, enne kui koostan raamatukogu tööplaani. Tootmisplaanides on näidatud, missuguseid kultuure tänavu külvatakse, missugused tähtajad on põllumajanduslikel töödel ja missugune töö igale brigaadile on igas kuus ette nähtud. Kõigepealt annab see mulle võimaluse valida kõige tarvilikumat kirjandust. Teiseks saan ma täpsed andmed selle kohta, kus asuvad minu lugejad kevadest kuni vilja-koristamise lõpuni.

Külv algab meil aprillis. Tootmisplaanist on näha, et esimene brigaad külvab puuvilla, teine maisi jne. Ma märgin oma plaani: märtsis valida põllumajanduslikku kirjandust, valmistada ette raamatukandja ja anda talle välja raamatud: esimesele brigaadile puuvillapõõsa, teisele brigaadile maisi kohta.

Mais algab vaheltharimine. Järelikult: aprillis tuleb välja valida umbrohutõrjet ja külvide hooldamist käsitlev kirjandus (vastavalt kultuuridele).

Sel viisil hakkab minu plaan omandama konkreetset sisu.

Varakevadel valmistatakse farmides noorkarja vastuvõtuks. Ma pean aegsasti minema loomakasvatajate juurde raamatutega sel teemal, pean ette valmistama ettelugejat, vestlejat. Zootehnik ja loomaarst vajavad erialast kirjandust.

Plaan koostatakse nii, et lugejad saavad juba aegsasti kätte raamatud, mis võivad neid aidata tootmistöös.

Kuid raamatukoguhoidja ülesanne ei piirdu sellega. Ma pean äratama lugejas huvi mitte ainult põllumajandusliku kirjanduse, vaid ka nende raamatute vastu, mis avardavad tema poliitilist ja üldist silmaringi.

Seepärast ongi aprillikuu plaani märgitud: korraldada raamatunäitus «Mida lugeda V. I. Leninist» (80. sünniaastapäeva puhul), anda raamatukandjatele ettelugemiseks J. V. Stalini raamat «Leninist».

Näib endastmõistetav, et raamatukogu peab oma töökavas arvestama kõiki tähtsaid tähtpäevi. Kuid see mõte ei tulnud mulle kohe ja lugejad said selle tõttu kannatada: ma ei näinud ette, et tuleb tähistada Suvorovi 150. surma-

aastapäeva ega muretsenud kirjandust suure väejuhi kohta. Hea oli, et meie endine lugeja V. S. Griбанova saatis Leningradist kümme plakatit, mis olid välja antud nimetatud juubeli puhuks. See aitas meid teatud määral hädast välja.

Plaani koostamisel ei unusta ma kolhoosnike töötngimusi eri perioodidel — talvel ja suvel.

Talvel on peaaegu kõik lugejad kodus. Suurem osa neist õpib: lapsed ja noorukid koolis, täiskasvanud partei- ja kommunistliku noorsooühingu haridustöö võrgus, ringides ja iseseisvalt.

Talvel peab raamatukogu varustama lugejaid õpikute ja õppevahenditega. Möödunud sügisel valmistasin ma ette metoodilised materjalid õpingute juhatajatele, soovitatava kirjanduse nimestikud ja vajalikud raamatud kuulajatele.

Suvel on lugejad stepsis. Raamatukogu viib oma töö üle põldudele, brigaadidesse.

Samal ajal me remondime ruume, seame korda raamatufondi.

Kõike seda näeb ette tööplan.

Raamat tootmispraktikasse

Oleme viimastel aastatel saanud saakide erakordse suurenemise elavateks tunnistajateks. Kuid needki saagid ei rahulda enam kolhoosnikuid. Et jõuda edasi veelgi kiiremini, püüavad põldudel töötajad omandada erialaseid teadmisi.

Neid selles abistada, anda neile kätte vajalik raamat — see on külaraamatukoguhoidja esimene ülesanne.

Meie raamatukogu jälgib kolhoosnike agro- ja zootehnilise õppuse kulgu. Ma tean, missuguseid teemasid nad parajasti läbi võtavad, missugustel päevadel ja kus nad kokku tulevad. Mul on olemas kõik vastavad õppekavad.

Õppuste juhatajad kooskõlastavad minuga oma tunniplaanid, et kasutada raamatuid järjekorras. Tuleb manööverdada peaaegu nii, nagu teeb seda dispetšer ülekoormatud raudteemagistraalil. Pole lihtne rahuldada nõudmisi põllumajanduslike raamatute alal!

Agrotehniliseks õppuseks on tarvis ka näitlikke õppevahendeid, eriti põllumajanduse mehhaniseerimise alalt. Kuid meile pole need kättesaadavad, sest nad maksavad 150—200 rubla komplekt. Traktori ja maal pole selleks summasid, raamatukogul samuti mitte.

Alles hiljuti avaneski mul võimalus muretseda album «I. V. Mišurin — suur looduse ümberkujundaja». Peale selle saadeti meile Stavropolist 60 plakatit näituse jaoks looduse ümberkujundamise plaanist. Ma paigutasin need kuuele alusele. Näitusega tutvus umbes nelisada kolhoosnikut.

Me valmistame ka ise näitlikke õppevahendeid. Raamatukogu rakendab sellele tööle oma aktiivi. Agronoom Tamahhin koostab umbrohtude herbaariumi. Karjus Naku kogub herbaariumi meie karjamaadel leiduvatest kariloomadele kahjulikest rohtudest. Oleme teinud perspektiivkaardi meie rajooni metsaribadest.

Näitlikke materjale kasutame ka sotsialistliku võistluse propageerimiseks. Raamatukogus on mitu diagrammi, mis näitavad kolhooside, brigaadide ja traktorijaamade töötajate edusamme.

Siin on meil näiteks siksakilise välgu kujuline diagramm, mis suundub noolena ülespoole. Iga siksaki lõik kujutab 100 hektarit kündi. Mööda neid siksakke liiguvad ülespoole väikesed joonised — traktorid traktoribrigaadide numbritega. On otsekohe näha, kuidas võistlevad traktoristide brigaadid üksteisest ette jõuavad.

Raamatukoguhoidja ei tarvitse ise muretseda, kuidas arvestajalt andmeid saada, selle eest hoolitsevad brigadiirid ise.

Diagrammi kõrval ripub välk-plakat nimetusega «Pügelised päevad». Sellel teatatakse, mitu hektarit meie parim kombainer Gudkov päevas on koristanud, ja siia on paigutatud ka tema foto. Sellelesamale seinale on asetatud vitriin raamatutega eesrindlike kombainerite kogemustest.

Raamatukogu teisel seinal on terve fotode galerii. Need on põllumajanduse eesrindlased. Suvel pole neil aega meie juurde end pildistama tulla. Kui mõni traktorist või kolhoosnik on silma paistnud, võtan ma fotoaparaadi ja lähen ise steppi.

Meil väljapandud graafikutel, mis näitavad võistluse käiku kolhoosis, on suur mõju. Kes iganes stepist külasse tuleb, astub tingimata korra raamatukogusse. On ta ju saanud käsu: «Sa vaata seal, kuidas asjad arenevad!»

Kui tulejal on rutt, siis paotab ta ukse, pistab pea sisse, vaatab graafikule, lööb käega (rahuldustundega, kui kõik on korras, või meelepahaga, kui see korras pole) ja kaob.

Aga pärast ütleb ta stepsis:

«Kas sa ka tead, kus sa seal raamatukogus oled? Viimasesse lõppu oled sattunud.»

Juhtub sedagi, et mahajäänu tuleb hiljem raamatukogusse, seisatab graafiku ees, mõtleb, vaatab raamatu-kaant graafiku kõrval ja palub seda raamatut.

Joon. 1. Traktoristide töökogemusi käsitleva kirjanduse propageerimine.

Kunagi panime välja plakati, mis oli pühendatud eesrindlikule traktoribrigaadile, sotsialistliku võistluse võitjale. Brigaadi töönäitajate kõrvale aetasime nende raamatute kujutised, mis aitavad omandada meisterlikkust traktori juhtimise alal.

Kõik traktoristid huvitusid nendest raamatutest.

Võistlusegraafikud, ülesvõtted põllumajanduse eesrindlastest ja raamatud nende töökogemuste kohta tõid raamatukogusse uusi lugejaid. Põllumajandusliku kirjanduse laenu-
tuste arv suurenes järsult.

Meie lugejate huvid on haruldaselt mitmekülgsed. Otkaznoje — see on kultuurne sotsialistlik küla, suure ning kiiresti areneva majandusega. Meie kolhoosidel on kuni 17 tuhat hektarit põllumaad. Umbes 200 hektarit on aedade ja viinamarjaistanduste all. Igas kolhoosis on neli loomafarmi.

Otkaznojes on traktorijaam, keskkool, neli algkooli, haigla, ambulants, sünnitusmaja, kaks velskri-ämmaemandapunkti. On posti-telegraafijaoskond ja kuus külatarbijateühistu kauplust.

Et rahuldada lugejate mitmesuguseid nõudeid, peab raamatukoguhoidja tundma kõiki kolhoositootmise iseärasusi, reageerima sündmustele, mis toimuvad kolhoosis, aktiivselt osa võtma võitlusest kõrgete saakide ja loomakasvatuse produktiivsuse tõstmise eest.

Kui möödunud aastal ähvardas kilplutika ilmumine, hankis raamatukogu kirjandust ning plakateid nimetatud kahjuri tõrje kohta ja teatas sellest viivitamata kõigile agroomidele ning kolhooside juhtivale koosseisule. Seda küsimust käsitleva kirjanduse loetelu avaldasime rajooniajalehes. L. L. Andrejevi brošüüri «Viljasaagi kaitsmine kilplutika vastu» loeti peaaegu kõigis brigaadides.

Kunagi jutustasin ma neile kolhoosnikutele, kes viinamarju kasvatavad, et aednik Tšurilovil tõuseb saak kuni 74 tsentnerini. Kolhoosnikud palusid muretseda endile raamatu eesrindlike viinamarjakasvatajate saavutuste kohta, et ka ise saavutada samasugust saaki.

Ikka sagedamini pöörduvad lugejad ise raamatukogu poole, et abi saada. Molotovi-nimelise põllumajandusliku artelli kolhoosnikud otsustasid hakata riisi kasvatama ja saatsid käskjala raamatukogusse selle, nendele uue kultuuri kohta käiva kirjanduse järele.

Ilmnes, et mul polnud kirjandust riisi kasvatamise kohta meie tsoonis. Pöördusin krai raamatukogu poole, sain sealt raamatu riisikasvatamise kohta Krasnodari krais ja saatsin selle viivitamata kolhoosi. Hiljem teatas mulle kolhoosi esimees, et mitte ainult tema ise, vaid ka teised kolhoosnikud olid lugenud raamatu läbi suure huviga.

Et olla alati kolhoosiasjadega kursis, peab raamatukoguhoidja tingimata jälgima aruandeid tööde käigu kohta kolhoosides. Kuid sellest pole veel küllalt, sest aruanne ei kajasta ju kõike. Arvud näitavad ainult, mis on tehtud, aga mina pean teadma ka seda, kuidas on tehtud.

Üks brigaad täitis küll lumekogumise plaani, kuid tegi selle töö halvasti. Viivitamata saatsin ma brigaadile raamatu lumekogumise tähtsusest.

Kui ma sain teada, et linnufarmis on tibude hulgas puhkenud taud, muretsesin brošüüri lindude haiguste kohta, viisin selle loomaarstile ja soovitasin ette lugeda linnutalitajatele. Loomaarst rõõmustas väga brošüüri üle, sest tal polnud käepärast populaarteaduslikku kirjandust sel teemal ja ta lugeski raamatu ette linnutalitajatele. Tuleb tähendada, et taud tibude hulgas ei kutsunud nende talitajais esile erilist ärevust. Mitmed pidasid seda nähtust vältimatuks. Brošüüris aga oli näidatud, et hoolika ja täpse hooldamise juures arenevad tibud normaalselt ega kaldu haigestuma. Ettelugemise puhul arutati tuliselt tibude eest hoolitsemise küsimust. Linnutalitajad hakkasid erilise vastustundega suhtuma oma kohustesse.

Raamatukoguhoidja peab olema hästi informeeritud iga lugeja tootmistööst ja mitte rahulduma ainult sellega, mida lugeja ise enesest jutustab. Mul on tulnud korduvalt veenduda, kui võrd tähtis see on.

Tuleb minu juurde traktorist. Annan talle raamatu ega küsi, mis teda huvitab. Noormees loeb pealkirja «Abiks traktoristile».

«Seda raamatut ma tunnen, pähegi olen ta õppinud.»

«Peast tead? Aga kes sulatas sisse kandelaagri?»

Tal pole midagi vastu väita. Vaikides võtab ta raamatu kaasa.

Tuleb farmi juhataja. Ma tean kõiki tema raskusi ja olen juba aegsasti valmis pannud raamatu, mis talle abi osutab.

Kord juhtus, et lüpsja ei tahtnud võtta raamatut:

«Mind on lehmad juba niigi ära tüüdanud.»

«Aga kuidas sa lüpsad?»

Tüdruk põikleb kõrvale. Küsimus on tabanud otse naela pea pihta. Ilmneb, et ta lüpsab valesti, kahe sõrmega. Piimaannid on madalad.

«Seepärast ongi nad su ära tüüdanud, et sa lüpsa ei oska,» ütlen ma talle. «Aga sa loe, kuidas peab lüpsma, ja küll näed, saad veel autasu.»

Sageli tulevad meie juurde traktorijaamast mehhanisatorid ja paluvad Selso¹ kartoteeki. See kartoteek on olemas

¹ Selso (v. k. сельскохозяйственные советы) kartoteek — perioodiliselt ilmuv põllumajanduslike nõuannete kartoteek. *Tõlk.*

ka traktorijaama raamatukogus, kuid traktoristid ja kombainerid seal seda ei kasuta, sest neil on sealt raske leida seda, mida nad vajavad. Minul on aga koostatud temaatiline abikartoteek, mille abil ma kiiresti leian tarviliku vastuse kombaineri, traktoristi või mehaaniku küsimusele.

Kolhoosnikud avaldavad suurt huvi põllumajandusliku kirjanduse vastu. 1945. aastal laenutati sellest liigist ainult 63 raamatut ja brošüüri, 1949. aastal aga juba 766 ja 1950. a. esimese viie kuu jooksul — 700. Kuid faktiliselt on läbi loetud palju rohkem, sest nüüd on kõigis brigaadides ja farmides rändraamatukogud.

Eriti palju loevad mehhanisaatorid. Niisugustele raamatutele nagu A. A. Nikiforovi «Traktor Stalinets-80» ja «Masina-traktorijaama mehaaniku ja brigadiiri käsiraamat», mida on raamatukogus 5—6 eksemplari, tekib sageli järjekord.

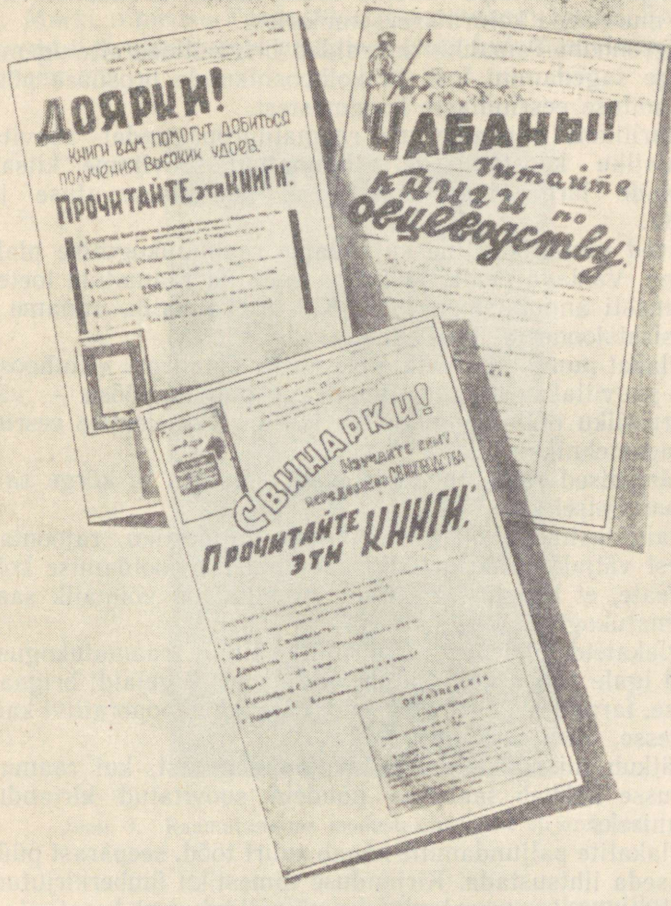
Pärast «Kolhooside ja sovhooside produktiivse ühisloomakasvatuse arendamise kolme aasta plaani» väljakuulutamist suurenes nõudmine zootehnilise kirjanduse järele märgatavalt. Karjus Naku luges suve jooksul läbi 14 raamatut. Ta võtab sageli karjamaale raamatuid kaasa ja loeb neid seal ette oma abilistele.

Ka aednikud ja köögiviljakasvatajad on raamatukogu sagedased külastajad. Palju loeb brigadiir M. A. Stepanova. Tihti korraldab ta ettelugemisi oma brigaadis.

Niihästi põllumajandusliku kirjanduse valimisel raamatukogu fondi täiendamiseks kui ka selle kirjanduse propageerimisel juhindun ma partei ja valitsuse määrustest põllumajandusküsimuste alal, samuti ka krai- ja rajooniorganisatsioonide otsustest.

Viimastel aastatel olen ma põllumajanduse alalt ostnud ligi 500 raamatut — Mitšurini, Viljamsi, Lössenko teoseid, kirjandust metsade rajamise kohta. Süstemaatiliselt muretsen ma agrotehnilisi teemasid ja eesrindlaste töökogemusi käsitlevaid brošüüre. Erilist huvi pakuvad meie kolhoosnikutele raamatud, mis on kirjutatud omakandi inimeste, stavropollaste poolt. Nad tunnevad autoreid, teavad, et tingimused, milles autorid töötavad, erinevad vähe meie küla tingimustest — järelikult on nende kogemused tingimata rakendatavad ka meil.

Saadud kirjandusest teatan ma viivitamata spetsialistidele ja pean nendega nõu, kuidas seda paremini kasutada.

Joon. 2. Raamatukogulikud plakatid.

Nende näpunäidete järgi ostan ma tihti ühest või teisest raamatust täiendava arvu eksemplare.

Väga hea meelega abistab raamatukogu agronoom K. N. Antošin. Kui näiteks Stavropoli kirjastuse väljaandel ilmus A. A. Klopovi brošüür «Põllukaitse-metsaistandikud», pidas agronoom raamatukogus vestluse sellest teosest.

Lugejad hakkasid tundma teose vastu nii suurt huvi, et tuli muretseda kolm lisaeksemplari.

Agronoom Tamahhin korraldab brigaadides ettelugemisi. Kõige sagedamini loeb ta kolhoosnikutele brošüüre põllumajanduse eesrindlaste kogemustest.

Harilikult alustame me raamatupropagandat soovitus-nimestiku koostamisega. Raamatuid soovitame kitsaste erialade järgi: hobusekasvatuse, puuvillakasvatuse jne. kohta.

Need nimestikud me kujundame raamatukogulike plakatitena. Vastava pealkirja all on esitatud raamatute loetelu, enamasti annotatsioonidega. Kui on võimalik, anname ka illustratsioone ja ülesvõtteid.

Plakat puuvillakasvatajatele algas sõnadega: «Kolhoosnikud-puuvillakasvatajad! Omandage puuvillapõõsa — väga väärtusliku põllumajandusliku kultuuri viljelemise eesrindlik agrotehnika!

Järgmised raamatud abistavad teid töös ja kõrge saagi saavutamisel.»

Paigutasime plakatile kirjanduse nimestiku, rajooniajalehest väljalõigatud artikli puuvillapõõsa hooldamise kohta ja teate, et loetelus esitatud raamatuid on võimalik saada raamatukogust.

Plakateid paneme välja mitte ainult raamatukogusse, vaid igale poole, kus juhtub olema meie lugejaid: brigaadidesse, farmidesse, kolhoosi juhatusse, külakooperatiivi kauplustesse, postijaoskonda.

Jätkub niisuguse plakati väljapanemisest, kui raamatukogusse hakkab saabuma nõudeid soovitatud kirjanduse saamiseks.

Plakatite paljundamine nõuab suurt tööd, seepärast püüan ma seda lihtsustada. Kirjanduse nimestiku ümberkirjutamisel kasutan kopeerpaberit, see võimaldab mul korraga valmistada mitu eksemplari.

Igale plakatile paigutan teadaande raamatukogu lahti-oleku aja kohta; teadaanne on meil olemas trükituna ja mul tarvitseb see ainult plakatile kleepida.

Muidugi oleks mugavam lasta plakateid trükkida, kuid seda võimalust saab Otkaznoje raamatukogu kasutada ainult mõned korrad aastas, ja pealegi läheb see meil liiga kulukaks, sest tiraaž on väga väike. Krai raamatukogu võiks võtta raamatukogulike plakatite väljaandmise enese peale. Teised raamatukogud ju teevad seda! Minu juurde on juhus-

likult sattunud plakatid, mis on välja antud Rostovis K. Marxi nimelise Teadusliku Raamatukogu poolt. Tahaks soovida, et siisuguseid plakateid oleks külaraamatukogudes rohkem.

Joon. 3. Raamatunäitus loodusteaduslikust kirjandusest.

Aastas koostame üle kahekümne raamatukoguliku plakati. Peale selle hangime raamatukogulikke plakateid Raamatukaubanduse Valitsuse kauplusest. Mul õnnestus kuidagi saada 30 eksemplari loomakasvatusalase kirjanduse nimestikku. Nüüd on need kõik farmidesse välja pandud.

Me korraldame süstemaatiliselt raamatunäitusi põllumajanduslike kampaaniate — kevadkülvi, saagi koristamise, karja lauta üleviimise jne. puhul. Mitu näitust oleme pühendanud suurtele vene agrobioloogidele.

Näituse «Mitsurin — suur looduse ümberkujundaja» val-

mistasin ma järgmiselt: valisin parimad väljaanded I. V. Mitšurinini teostest, tema elu ning tegevust käsitlevaid raamatuid ja illustratsioone albumist «I. V. Mitšurin». Kuna kogu kirjandus näitusele ei mahtunud, koostas in ma soovitavatest raamatutest annoteeritud nimestiku. Siis kaalusin läbi materjali paigutamise skeemi.

Lugejate jaoks valmistasin ette vestluse I. V. Mitšurinist ja ülevaate väljapandud kirjandusest.

Kui näituse juures ei anta ülevaateid ega viida läbi vestlusi lugejatega, siis võib näitus kujuneda, nagu seda vahel juhtub, ainult raamatukogu seinte kaunistuseks.

Kõige õnnestunum oli meil näitus «Kõrgete ja püsivate saakide eest» (looduse ümberkujundamise plaanist). Me valisime selleks hea illustreeriva materjali. Keskkooliõpetaja bioloog K. S. Tatjantšenko pidas näituse juures üheksa grupivestlust, millest võttis osa 240 inimest.

Suurt huvi äratas zootehnilise kirjanduse näitus. Ülevaate raamatutest andis loomaarst sm. Plešakov. Peaaegu kogu kirjandus anti näituselt välja lugejatele.

Me korraldame aastas keskmiselt üle 20 raamatunäituse, millest osa on pühendatud tähtpäevadele. Tähtpäevade puhul me võtame kirjanduse nimestikud ajakirjast «Kulturno-prosvetitelnaja Rabota».

Rahvaraamatukogudele määratud käsiraamatutes antakse head nõu — saata lugejatele teateid saadud uute raamatute kohta. Kuid seda on väga raske täita. Tuleks saata sadu teateid, kuid külaraamatukogus pole ju masinakirjutajat.

Mind aitavad hädast välja blanketid, mida meil õnnestus lasta trükkida.

Nende tekst on järgmine:

Seltsimees

Viimasel ajal on meie raamatukogu hankinud palju huvitavaid ja kasulikke raamatuid, nende hulgas (järgneb raamatute loetelu). Palume Teid külastada raamatukogu (kella 8-st hommikul kella 12-ni päeval ja kella 4-st kuni kella 8-ni õhtul).

Sageli me saadame individuaalseid kirju umbes niisuguse sisuga:

Kolhoosi esimees sm.

Raamatukogu soovib Teil läbi lugeda ajalehes «Sotsialistitšeskoje Zemledelije» 23. mail 1950. a. ilmunud sotsialistliku töö kangelase, Moskva oblasti Zagorski rajoonis asuva kolhoosi «Trud» esimehe I. I. Hrenovi jutustuse «Liidetud kolhoos «Trud» arendab edu-

kalt oma ühismajapidamist». Selle ajalehe võite Te saada meie raamatukogust (kella 8-st hommikul kuni kella 12-ni päeval ja kella 4-st kuni kella 8-ni õhtul).

Meie tähelepanekud näitavad, et lugejad, kes on saanud niisuguse teate, tutvuvad kindlasti soovitatud kirjandusega.

Mitmed lugejad hoiavad need teated alal ja kasutavad neid kui omamoodi teatmelist kartoteeki.

Ajapuuduse tõttu ei õnnestu alati kirjutada tarvilikku hulka teateid. Kuid ikkagi on raamatukogu 1950. aastal nelja esimese kuu jooksul saatnud rohkem teateid kui kogu eelmise aasta jooksul kokku. Kolhooside esimeestele, partei- ja komsomoli-organisatsioonide sekretäridele me teatame tihti raamatutest telefoni teel.

Teateid saadan ma lugejatele harilikult raamatukandjatega, kelleks on täiskasvanuid ja lapsi. Suurt abi osutavad mulle pioneerid, eriti Sura Dogadtšenko, Vasja Lizin ja Niina Bogatõreva. Nad elavad seitse kilomeetrit raamatukogust eemal ja teenindavad kõiki oma naabreid. Noorim neist, Niina Bogatõreva, varustab süstemaatiliselt raamatutega keskkooliõpetajaid.

Kooliõpilased täidavad energiliselt oma tähtsat ja kolhoosnikutele kasulikku ülesannet. Enam kui kahe aasta jooksul pole läinud kaduma ühtki pioneeridega saadetud raamatut. Sageli toovad raamatukandjad meile lugejatelt tellimusi raamatutele.

Post toimetaks raamatud kätte neli kuni kuus päeva pärast tellimuse väljasaatmist lugeja poolt. Pioneerid aga teevad seda samal päeval, kuigi neil tuleb selleks käia edasi-tagasi neliteist kilomeetrit.

Meie rändraamatukogud

Külaraamatukogu on määratud esijoonel kolhoosnikute teenindamiseks. Enam kui pool aastat on nad stepsis, põllutöödel ja ei saa ise tulla raamatukogusse kirjanduse järele. Sel ajal on raamatud tarvis viia steppi ja seal teostada tööd lugejatega.

Meie saadame brigaadidesse rändraamatukogud, kuid sellest on vähe. On tarvis äratada kolhoosnikus huvi raamatu vastu, teda lugemisele kaasa tõmmata. Algul, kui kolhoosnik ei ole veel õppinud raamatut hindama ja armastama, loetakse talle neid ette. Järk-järgult hakkab ta

mõistma, kui suur praktiline tähtsus on raamatul, kui kasulik on see temale. Lugemine muutub eluliseks vajaduseks.

Varem komplekteeris meie raamatukogu 40—50-st raamatust väikesed rändraamatukogud ja andis need üle teatud ajaks kolhooside juhatustele laialisaatmiseks brigaadidesse.

Igas kolhoosis pandi vastutus rändraamatukogu eest kellelegi noorte aktiivist, kõige sagedamini kommunistlike noorte organisatsiooni sekretärile. Harva andis rändraamatukoguhoidja meile aru oma tegevusest. Ei olnud süstemaatilist sidet raamatukoguhoidja ja rändraamatukoguhoidja vahel.

Meie seadsime sisse teise korra, mille järgi rändraamatukoguhoidjad on otseselt seotud raamatukoguga.

1945. aastal hakkasid meil tööle esimesed viis rändraamatukoguhoidjat, kes olid ühtlasi ka raamatukandjateks, 1950. aastal aga töötas neid juba üle kolmekümne. Me valisime välja rändraamatukoguhoidjad-raamatukandjad parteiorganisatsioonide, kolhooside juhatuste ja traktorijaama direktsiooni kaasabil. Enne tööle asumist tegid rändraamatukoguhoidjad raamatukogus läbi praktika. Nad said meilt vihiku raamatute laenutamise arvestamiseks, juhised raamatute kasutamise kohta ja rändraamatukogu «sildi».

Sellest ajast peale, kui asusid tööle rändraamatukoguhoidjad, muutus raamatukoguhoidja töö keerulisemaks, kuid see-eest üritus ise hakkas arenema paremini. Kirjakandja hakkas brigaadidest tooma raamatutellimusi. Tellimusi saadeti nii juhuslike tulijatega kui ka erivirgatsitega. Raamatute vahetamine kiirenes tunduvalt. Rändraamatukoguhoidjad käivad tihti raamatukogus ja ma püüan neid teenindada võimalikult ruttu, kuna neil on iga minut arvel — nad on ju tulnud põllult.

Kolm päeva kuus on määratud spetsiaalselt rändraamatukoguhoidjate teenindamiseks. Neid tuleb kümme kuni viisteist inimest. Nendega töötada pole kerge, kuid on äärmiselt huvitav. Nendel kuupäevadel ei lahku ma terve päeva jooksul raamatukogust.

Selle õpetuse andis mulle Marusja Orlova, Frunze-nimelise kolhoosi kommunistlike noorte organisatsiooni sekretär. Kord tuli ta raamatukogusse kell 4 hommikul ja muidugi ei leidnud mind eest. Ta tuli minu maja juurde, koputas aknale ja palus raamatud välja anda. Ja etteheitegi sain veel temalt:

«Ma ju teatasin õhtul, et tuln vara.»

«Kas mitte liiga vara?» küsisin mina.

«Aga mul on kolm kilomeetrit tulla kodust teile, kolm tagasi kolhoosini ja veel kuus kilomeetrit steppi.»

Ma tunnistasin oma süüd ja sellest ajast peale tulen raamatukogusse rändraamatukoguhoidjate külastuspäevadel juba enne koitu.

Joon. 4. Rändraamatukogu «silt».

Marusja Orlovalt võtan vastu 15—20 raamatut ja annan talle välja niisama palju. Raamatuid aga vahetab ta igas dekaadis. Ta ei jäta vahele ühtki kolmest vahetamispäevast. Marusjal on 52 lugejat!

Kaks aastat tagasi andsin talle esimese ülesande: lugeda läbi oma brigaadis Voinitši romaan «Kiin». Pärast «Kiini» võttis ta «Vaikse Doni».

Siis hakkas Marusja minult raamatuid võtma kolhoosi kõigile kolmele brigaadile. Igas brigaadis on tal kommunistlikud noored, kellele ta võib usaldada raamatud. Ta ise andis raamatud välja ja teostas nende vahetamise brigadide vahel, sügisel aga kogus raamatud kokku ja andis need tagasi raamatukogule koos aktivistide aruannetega.

Kahe aasta jooksul pole Marusja Orloval kaduma läinud ühtki raamatut.

Marusja loeb ise palju, vestleb oskuslikult loetu üle, välja selgitades, mis lugejale meeldis ja mis ei meeldinud.

Sel suvel töötas ta traktoribrigaadi arvestajana kauges piirkonnas, kolmkümmend kilomeetrit külast, ja nagu tavaliselt, varustas brigaadi kirjandusega. Samal ajal teenindas Marusja ka teist noorte põllundusbrigaadi. Siis läks Orlova üle uude brigaadi, kuid valmistas enese asemele ette teise rändraamatukoguhoidja Kapranitšikova ja raamatukogu loaga andis temale üle rändraamatukogu.

Tegelikult rajas Marusja oma brigaadis raamatukogu väikese filiaali. See asetseb väikeses eraldi toas punanurga kõrval. Uksel on silt: «Raamatukogu». Laenutuste arvestamine ja kontroll on Orlova juures korraldatud eeskujulikult.

Ma mainisin juba Pjotr Tiptevit. Ta on raamatukogu parim abiline. Kõikides Tihhonovi-nimelise kolhoosi brigaadides ja hobusefarmis, mis asub külast seitsmeteistkümne kilomeetri kaugusel, on olemas raamatukandjad. See on Tiptevi kahtlematu teene.

Pjotr Lavrentjevits ei ole jutukas, kuid nähtavasti on tema napolisõnalised raamatute soovitusel lugejatele veenavad. Ta taotleb seda, et iga raamatukogust võetud raamatuga tutvuksid kõik kolhoosnikud. Ja kui hiljem selgub, et üks või teine teos on ikkagi kellelgi veel läbi lugemata, siis võtab Tiptev kindlasti veel kord selle raamatu raamatukogust. «Kuldtähe kavaleri» on ta võtnud mitu korda.

Nüüd tullakse sageli minu juurde Tihhonovi-nimisest kolhoosist ja räägitakse:

«Hiljuti käis meie juures noormees esimesest brigaadist, kui huvitav raamat tal kaasas oli... Esimeses ja kolmandas brigaadis on niisuguseid raamatuid, aga meil teises ei ole. Andke ka meile.»

Arvestaja Tiptev käib sageli brigaadist brigaadi, kuid enne veel kui Pjotr Lavrentjevits ise tuleb uute raamatute järele, näen ma huvitavate nõudmiste suurenenud kasvust, et ta on juba teises kohas. «Nähtavasti on Tiptev selles brigaadis,» mõtlen ma, «sealt nõuti «Anna Kareninat», «Ivan Groznõid» ja Reinhardti brošüüri puuvillakasvatusest.»

Kõneldes meie parematest rändraamatukoguhoidjatest pean ma tingimata nimetama ka Pavel Feoktistovitš Seleznjovi. Ta armastab väga raamatut ja oskab sisendada seda armastust ka teistesse.

Seleznjov on traktoribrigaadi arvestaja. Igal kevadel, kui algavad põllutööd, tuleb ta raamatukogusse ja valib hoolikalt kirjandust rändraamatukogu jaoks. Osa raamatuid võtab ta loodusteaduslikel teemadel, need huvitavad teda eriti. Tingimata palub ta endale anda ajakirjad «Znanije — Sila» ja «Vokrug Sveta».

Möödunud aastal korraldas Seleznjov seitsekümmend ettelugemist. Tal õnnestus paremini kui ühelgi teisel äratada meie traktorijaama traktoristides huvi loodusteaduslike teadmiste vastu.

Tuleb mainida ka kolhoosnikut-kommunisti Natalja Grigorjevna Kirejevat. Asudes teele oma brigaadi juurde võtab ta alati ettelugemiseks kaasa ajakirjade «Molodoi Kolhoznik» või «Ogonjok» värske numbri.

Nimetan veel rändraamatukoguhoidjat Marusja Utkinat. Kevadiste põllutööde ajal teostas ta oma brigaadis esimese poolteise kuu jooksul, s. t. poole aprilli- ja maikuu jooksul, 22 korral põllumajanduslike brošüüride, ajaleheartiklite ja jutustuste ettelugemisi. Ettelugejateks olid kommunistlikud noored Konovalov, Kubrin jt. Ma pean seda rändraamatukoguhoidja suureks teeneks, kui ta korraldab süstemaatiliselt raamatute ja ajalehtede ettelugemisi, valib õnnestunult ettelugejad ja varustab neid huvitava kirjandusega.

Ettelugemised on saanud kolhoosi- ja traktoribrigaadide igapäevase elu osaks. Õhtuti pärast tööd kogunevad inimesed meelsasti ettelugeja ümber.

1950. aasta poolteise kevadkuu jooksul andsid rändraamatukoguhoidjad välja 2500 raamatut. Samal ajal korraldasid nad üle 200 ettelugemise. Kogu eelmise aasta jooksul tehti seda ainult 142 korral.

Rändraamatukoguhoidjad saavad raamatukogusse kaarikutel ja jalgratastel, neid tuleb ka jala. Minu ülesandeks on teenindada igaüht neist tunni või poolteise jooksul.

Rändraamatukoguhoidja pole sugugi kohustatud raamatukogusse ilmuma isiklikult. Ta võib raamatud ära saata ükskõik missuguse kolhoosnikuga (kas või kütteaine vedajaga, kes tihti sõidab külasse) ja vastavalt kaasaantud kirjale saada uued.

Raamatud pakin ma paberisse, seon nööriaga kinni ja annan välja allkirja vastu. Samasuguses pakendis toob rändraamatukoguhoidja raamatud tagasi.

Rändraamatukoguhoidjale on antud täielik võimalus tellida kõike, mis aga iganes on tarvilik. Varem andsin ma

kolhoosidele valmiskomplekteeritud rändraamatukogud ja needki ainult 45 päevaks, praegu aga annan ma raamatud välja, ilma et piiraksin nende arvu, valikut ja tähtaega.

Kolm korda kuus, kui kindlaksmääratud päevadel raamatukogu külastavad rändraamatukoguhoidjad, korraldame kirjanduse näitusi tähtpäevade puhul. Lühiülevaadete raamatutest esinen ma ise, vahel teen ma seda mitu korda, kuna üle kahe-kolme rändraamatukoguhoidja samaaegselt raamatukogusse ei ilmu.

Tuleb ette, et rändraamatukoguhoidjaid konsulteerivad eriteadlased või keegi kohalikest juhtivatest töötajatest.

Nii näiteks V. I. Lenini 80-nda sünniaastapäeva puhul korraldatud näituse juures andsid konsultatsiooni traktori-jaama direktori asetäitja poliitilisel alal sm. Stebli ja parteiorganisatsiooni sekretär sm. Ljubuškin. Nad jutustasid ka kõigile rändraamatukoguhoidjaile, kuidas korraldada J. V. Stalini teose «Leninist» ettelugemist. Seda raamatut loeti ette 14 brigaadis.

Aprillis me püüdsime kokku kutsuda rändraamatukoguhoidjate nõupidamise, kuid üheaegselt kokku sõita nad ei saanud. Nagu ikka, saabusid nad ka seekord üksikult, jutustasid oma tööst, ainult üksikasjalisemalt kui tavaliselt.

Rändraamatukoguhoidja Ušanov jutustas, kuidas tema brigaadis loeti ette J. V. Stalini kõne, peetud Kremli kursantide õhtul 28. jaanuaril 1924. Mõned kolhoosnikud olid selle kõnega juba varem tutvunud, kuid siiski kuulasid nad seda huviga teistkordselt ja võtsid elavalt osa vestlusest.

Teine rändraamatukoguhoidja jutustas, et tema alustas oma tööd vene muinasjuttude ettelugemisega. Muinasjutud aitasid tal äratada brigaadis lugemishuvi.

Vestlustest rändraamatukoguhoidjatega sai meile teata- vaks väga suur nõudmine S. Babajevski raamatute järele.

Rändraamatukogudes tekkis raamatu «Valgus maa kohal» järele nii suur nõudmine, et viimane järjekorras olev lugeja oleks saanud teose alles kahe aasta möödumisel, kui ma poleks seda raamatut veel juurde ostnud 11 eksemplari.

Meie uueks algatuseks on rändraamatukoguhoidjate vaheline sotsialistlik võistlus. Me määrasime kindlaks järgmised näitajad: kõikide kolhoosnikute värbamine rändraamatukogu lugejateks, ettelugemiste ja vestluste korraldamine, reeglipärane raamatute vahetamine, töö täpne arvestus.

Külanõukogu eraldas preemiateks 300 rubla.

Pean väga tarvilikuks rändraamatukoguhoidjatele instruktiivsete õppuste korraldamist. See on tähtsaim ülesanne, mille ma kavatsen lahendada kõige lähemal ajal.

Raamatukoguhoidja stepis

Kevadest kuni hilissügiseni on kolhoosibrigaadide teenindamine meie raamatukogu tähelepanu keskuseks. Kahjuks on trüki seni alles vähe valgustatud kogemusi tööst lugejatega põllutöö tingimustes. Muide, selle töö organiseerimine on väga keeruline.

Brigaadides on kolmkümmend raamatukogu aktivisti, neist üks on kaugel mägikarjamaal. Ma pean neid iga päev abistama ja kontrollima, kuidas nad töötavad. Iga päevaga rändraamatukogude töö laieneb, areneb ja nõuab uusi vorme, uusi pingutusi. Ei saa leppida ainult nende teadega, mida rändraamatukoguhoidjad oma tööst esitavad raamatukogus, nende vigu ja saavutusi saame tõeliselt tundma õppida ikkagi alles kohtadel.

Muide, väljasõitude tegemine steppi läheb mul järjest raskemaks. Raamatufond kasvab, koos sellega kasvab ka nõudmine raamatute järele, suureneb töökoormus ja järjest harvemini on mul võimalik lahkuda abonemendist ning minna steppi. Ei tohi unustada, et külaraamatukogus on ainult üks koosseisuline töötaja. Kui lähed ära, tuleb üks lukustada. Kuid külas on ju lugejaid ka suvel. Ja neid pole vähe: köögiviljakasvatajad, aednikud, loomakasvatajad, intelligents. Neid lugejaid ei saa jätta hooletusse.

Et mitte kaotada otsest sidet lugejatega stepis — see tähendaks aga jalgealuse kaotamist — eraldasid ma sel suvel brigaadide külastamiseks ühe kindla päeva nädalas. Neljapäeviti panen ma välja teate, et raamatukoguhoidja on stepis.

Mõnikord tekib vajadus minna mõnda brigaadi väljaspool plaani. Oletame, et on kiiresti tarvis anda Marusja Orlovale ülesanne korraldada ettelugemine väga tähtsal teemal, tähendab, tuleb minna tema juurde.

Seinal on mul suur külanõukogu territooriumi skeem. See on minu dispetšerikaart, sellel on terve raamatukoguvõrk.

Kõige lähemal asuv brigaad on nelja, kaugeim — kolme-

kümne kilomeetri kaugusel raamatukogust. Ma koostan ringmarsruute 15—25 km pikkuses selleks, et päeva jooksul käia kahes-kolmes brigaadis, kuigi tegelikult oleks tarvis veeta ühes brigaadis terve päev.

Ma võtan fotoaparaadi, mõned raamatud, mis on brigadidest tellitud, plakatid vestluse või ettelugemise teemale ja asun tee, tavaliselt jalgsi.

Steppi ma tunnen hästi ja tean, kus keegi töötab. Pean rangelt kinni kavatsatud «ringist». Kuid tuleb ette, et kolhoosnikud «mitteplaanitud» brigadist märkavad raamatukoguhoidjat, kes läheb mööda, seovad räti kõpla külge ja hakkavad temale viipama. Muidugi pöördud kõrvale ja vastad küsimustele. Nii juhtub seda vahel kolm-neli korda.

Kombainer märkab sind oma juhiplatvormilt — ronid tema juurde ja jutustad, vaatamata kõikumisele ja mürale, rahvusvahelisest olukorrast või sellest, missugune on toodang teisel kombainil.

Enne steppi minekut valmistun ma tingimata ette nendeks vestlusteks, vaatan läbi rahvusvahelised ülevaated «Pravdas», lehitsen veel kord nädala ajalehti. Suurt abi osutab mulle ajakiri «Novoje Vremja». Selles avaldatakse nädala sündmuste kroonika. Kasutades seda, võib nagu konspekti abil mälus kiiresti taastada kõik selle, mida enam-vähem tähtsat oli möödunud nädalal.

Niisama hästi pean ma teadma, mis meil toimub rajoonis, kuidas edeneb külv, vahelhtharimine või heinategu. Tingimata võtan ma kaasa kraia- ja rajooniajalehe.

Viibides brigadides pühendan suurt tähelepanu rändraamatukoguhoidjale: peab vaatama, kuidas ta töötab, abistama nõuannetega, andma värske ajakirja numbri või tema poolt tellitud raamatu, vastu võtma uue nõudmise. Aga õhtuks pean ma jõudma koju, et valmistuda järgmiseks päevaks.

Lugejate värbamine raamatukogule

Minu töö esimestel kuudel, kui meil oli lugejaid alles vähe, läksin ma puhkepäevadel välja ja kutsusin jalutavat noorsugu raamatukogusse värskete ajalehtede ja ajakirjade uute numbritega tutvuma. Siis mul ei olnud teisi, täiuslikumaid meetodeid lugejate värbamiseks.

Nüüd on see teisiti, kuna raamatukogu abistavad rajooni

trükikoda, post, telefon, ajaleh, kõige rohkem aga teeb seda suurearvuline lugejate aktiiv.

Kui leidub ajalehes materjali, mis võiks huvi pakkuda mõnele meie kolhoosnikule, brigadiirile, kolhoosi juhtidele või eriteadlastele, kirjutan ma viivitamatult neile teated sellest ja ei ole olnud juhtumit, kus poleks seda ajalehte lugemiseks võetud. Mõnikord, kui see on eriti tarvilik, kirjutan ma juurde märkuse: «Lugege artikkel läbi ise ja siis lugege see ette brigaadis.»

Saanud paki uute raamatutega, mõtlen ma järele, kellele ja kuidas neid soovitada, ja kohe siinsamas märgin ma endale üles nende lugejate perekonnanimed, kellele on tarvis saata teated.

Esijoones informeerin ma uudisteostest eriteadlasi. Uutest saabunud raamatutest peavad nemad kõigepealt teada saama ja siis neid ise teistele soovitama.

On hea, et mul on trükitud blanketid; mul tarvitseb neile märkida vaid perekonnanimi, aadress, raamatu või artikli pealkiri ja blankett ära saata.

Peab ütlema, et meil on loodud hea side rajooni trükikojaga. Ladujatele ja trükkijatele meeldib töötada külaraamatukogu heaks. Nad kujundavad meelsasti ning hoolikalt ja trükivad täpselt meie blankette, kuulutusi, teadaandeid, plakateid.

Ma maksan trükitööde eest majanduskuludeks määratud summade säästude arvel. Kokku hoiame sel teel, et omal jõul valgendame laed ning teeme sisemist remonti ja kulutame vähem kantseleitarveteks.

Mul on lugejaid ühes kauges asulas, nad saavad raamatuid posti kaudu ja tagastavad need samal teel.

Vahel tuleb lugejatele kirjalikult meelde tuletada, et raamatukasutamise tähtaeg on möödunud. Ka selleks tuli mul lasta trükkida blanketid. Niisuguseid standardseid vorme võiks otstarbekalt paljundada krai keskusel ja siis laiali saata raamatukogudele. See kergendaks väga külaraamatukoguhoidja tööd.

Rajooni trükikojas trükiti meile järgmine kuulutus:

OTKAZNOE KÜLARAAMATUKOGU

on avatud iga päev kl. 8—12 ja õhtul kl. 4—8
(pühkepäev — esmaspäev).

Raamatukogust võite Te saada mistahes Teile vajaliku raamatu. Lugemissaalis on ajalehed «Pravda», «Izvestija», «Trud» jne.; ajakirjad «Bolševik», «Zvezda», «Znamja», «Ogonjok», «Krokodill» jne.

Raamatukogu teatmelauast võite saada igasuguseid teatmeid, võite kontrollida riigilaenuade obligatsioon, kirjutada avaldusi.

Raamatukogu võtab põldudel töötajailt vastu nõudeid raamatutele ja saadab neile raamatud töökohale.

Lugejate teenindamiseks raamatukogu:

1. teostab kirjanduse valikut ja annab teatmeid ajalehtedes ning ajakirjades ilmunud artiklite kohta küsimuste alal, mis lugejaid huvitavad;

2. koostab raamatute soovitusnimestikke;

3. konsulteerib agitaatoreid ja vestlejaid küsimustes, mis puudutavad tööd ajalehe ja raamatuga.

Kolhooside ja brigaadide avalduste alusel organiseerib raamatukogu rändraamatukogusid, korraldab ilukirjanduse ettelugemisi, loenguid ja vestlusi loodusteaduslikel teemadel. Raamatukogu juures töötavad agrotehnika-, kirjandus- ja teised ringid.

Kodanikelt, kes soovivad kaasa aidata raamatukogu raamatufondi suurendamisele, võetakse vastu raamatuid kõigilt teadusala-delt.

Seda kuulutust võib näha kõigis rahvarikastes kohtades.

Ma pean lugeja esimest tulekut raamatukogusse väga tähtsaks sündmuseks, mis mitmeti määrab meie tulevase vahekorra. Ma tutvustan lugejat raamatukogu kasutamise juhistega, seletan talle, et ta võib meilt saada igasuguseid raamatuid, mis vastavad ükskõik millisele küsimusele, mis panevad teda kaasa elama, mõjuvad ergutavalt tema mõtte-tegevusele. Ma võtan teda vastu nii, et ta tunneks end raamatukogus soovitud külalisena.

Lugejate koosseis pole ühtlane. Raamatukoguhoidja peab oskama sellest eraldada huvide poolest lähedaste lugejate gruppe, igas grupis teha vahet üksikute lugejate vahel ning teenindada neid vastavalt individuaalsetele soovidele.

Meie raamatukogu lugejate hulgas suurima grupi moodustavad kolhoosnikud. Ülejäänud lugejad on traktori-jaama töötajad, küla-intelligents, kaubanduslike ja teiste asutuste teenistujad.

Kui palju erialasid on praegu kolhoosides: traktoristid, kombainerid, elektrotehnikud, melioraatorid, põllunduse, loomakasvatuse, köögiviljakasvatuse, aianduse eriteadlased! Seda ei saa jätta arvestamata. Isegi neile kolhoosnikutele, kes kasvatavad teraviljakultuure, ei saa anda üht ja sama raamatut: on olemas kirjandust nisu, maisi, riisi agrotehnika kohta.

Raamatukogu ja külaaktiiv

Põllumajandusliku kirjanduse propageerimisel peab raamatukoguhoidja toetuma agronoomidele, zootehnikutele ja loomaarstidele. Ühiskondlik-poliitilise kirjanduse propageerimisel abistab teda parteiaktiiv. Loodusteadusliku kirjanduse propageerimisel abistavad õpetajad.

Praegu, kui ma järele mõtlen oma varasema töö üle, saab mulle selgeks, et ma ei abistanud küllaldaselt külaaktiivi, ei tõmmanud teda vajalikul määral kaasa raamatukogu tööle.

Kõik küla juhtivad töötajad, nii partei- kui ka nõukogude töötajad võivad olla raamatukogu aktivistideks. Meie parimateks aktivistideks on kommunistlike noorte organisatsioonide sekretärid Pjotr Tiptev ja Marusja Orlova. Nad võtsid enda peale rändraamatukoguhoidjate-raamatukandjana väga raske kohustuse ja tulevad sellega edukalt toime.

Varem nimetasin ma raamatukogu aktivistiks ainult seda, kes kandis alatist ja tunduvat töökoormust: raamatukandjat, rändraamatukoguhoidjat, vestlejat. See oli ekslik seisukoht, mis takistas üldsuse laiemat värbamist raamatupropaganda tööle. Tuleb julgemalt ühendada partei-, nõukogude ja kolhoosiaktiiv meie tööga.

Selleks, et abistada raamatukogu, pole sugugi vaja teha mingit erilist raamatukogulikku tööd.

Partei, kommunistliku noorsooühingu, nõukogu ja kolhoosi iga juhtiv töötaja võib olla raamatupropagandistiks, see aga tähendab, et ta võib olla külaraamatukogu aktivistiks. Sõites välja steppi peab ta järele mõtlema, missuguse raamatu kaasavõtmine on kõige kasulik, sest kolhoosnikud näevad seda ja tõenäoliselt tahavad selle läbi lugeda. Minu ülesandeks on teda selles aidata.

Partei ja kommunistlike noorte organisatsioonide sekretäridel ongi juba saanud harjumuseks, et nad, olles läbi lugenud hea raamatu, soovivad seda oma seltsimeestele. Ja nende arvamist hinnatakse väga.

Mõnedele juhtivatele töötajatele olen ma koostanud individuaalsed raamatute komplektid ja neid annan ma välja pikemaks ajaks.

Kolhoosi esimehele sm. Kunakovile valisin ma välja järgmise kirjanduse:

T. D. Lõssenko, Agrobioloogia.

I. V. Jakuškin, Õiged heinavälja-külvikorrad.

V. P. Mossolov, Agrotehnika alused.

V. R. Viljams, Põllunduse alused.

Kolhoosiesimehe käsiraamat.

I. ja L. Krupenikovid, Vassili Vassiljevitš Dokutšajev.

Individuaalsed komplektid on koostatud ka «Teise Viisaastaku» kolhoosi esimehele sm. Antonnikovile, loomaarst sm. Novikovile, zootehnik sm. Stupinale.

Seni pole meil õnnestunud koostada niisuguseid komplekte kolhooside parteiorganisatsioonide sekretäridele. Ma pean seda suureks puuduseks oma töös.

Tõsi küll, ma teatan parteiaktiivile uute raamatute saamisest ja sageli tuletan neile meelde olemasolevat kirjandust. Niipea kui NLKP rajoonikomiteest saadetakse poliitiliste vestluste teemad, valin ma kohe välja vastava kirjanduse ja teatan sellest telefoni teel parteiorganisatsioonide sekretäridele. Kuid oleks veelgi parem, kui me annaksime neile kätte teoste nimestiku või isegi raamatud, et nad võiksid need läbi lehitseda ja endale jätta teosed, mis on kõige huvitavamad.

Niisamasugusel viisil on tarvis parandada külanõukogu esimehe teenindamist, valida temale ajalehtedest ja ajakirjadest kõik tähtsamad artiklid, mis puudutavad nõukogude ülesehitustööd külas.

Seni pole ma seda teinud. Raamatukogu piirdus vaid «Töörahma saadikute külanõukogu täitevkomitee esimehe käsiraamatu» hankimisega.

Otkaznoje külanõukogu esimees sm. Jerešenko õpib iseisvalt partei ajalugu ja omab põhilisi materjale, kuid raamatukoguhoidja ei saa loobuda tema eest hoolitsemisest. On tarvis pakkuda esimehele uut kirjandust küsimuste alal, mis tal on parajasti käsil, samuti soovitada ka ilukirjandust.

Tähtis ülesanne kerkis raamatukogu ette seoses põllumajanduslike artellide liitmisega. Oli tarvis abistada kolhooside juhtijaid ja teha kolhoosnikud teadlikeks, et kolhooside liitmine on tee põllumajanduse uuele õitsengule. Vaatasin hoolega läbi kõik artiklid, mis on ilmunud keskajakirjanduses sel teemal, ja võtsin tarvitusele abinõud, et neid loetaks.

Mitte kõik meie küla juhtivad töötajad ei loe ilukirjandust. Näiteks pole mõned neist veel tutvunud Stalini preemia laureaate teostega aastast 1949. See on osalt minu süü. Nähtavasti ei propageeri ma neid raamatuid küllaldase energiaga.

Toon siinkohal huvitava fakti, mis näitab, kui kasulik on visadus raamatukoguhoidja töös. Sm. Višnikin, üks kõige aktiivsematest lugejatest, valiti Frunze-nimelise kolhoosi esimeheks.

Et teda aidata kohaneda uues töös, soovitasin Višnikinile mõned raamatud, nende hulgas S. Babajevski romaani «Kuldtähe kavaler». Kuid Višnikin keeldus romaani vastu võtmast.

«Pole aega,» ütles ta. «Nüüd ei tule mul lugemisest midagi välja.»

Aga ma püsisin ikkagi kangekaelselt oma soovituse juures. Kui Višnikin sõitis kolhoosiesimeeste kursusele, võttis ta selle raamatu kaasa. Teel hakkas Višnikin seda lugema ja mõistis, et see raamat on talle omalaadiline kursus.

Ta kirjutas mulle, palus vabandada raamatu kinnipidamise pärast. Vaatamata sellele, et õpingud võtsid kursustest mitte vähem kui 12 tundi päevas, luges Višnikin siiski romaani lõpuni ja mõtles selle üle palju.

Poliitilise õppuse abistamine

Pean oma tähtsaimaks kohuseks teenindada parteiharidustöö võrku. Põhilise kirjandusega varustab õppijaid parteikabineti raamatukogu, külaraamatukogu ülesandeks on anda neile täiendavat kirjandust.

Enne õppeaasta algust püüan teada saada, missugused koolid ja ringid luuakse meie külas ja kes neid juhatama hakkab. Rajooni parteikabinetist saan ma õppeplaanid, kavad ja üksikasjalise konsultatsiooni.

Partei ajaloo õpperingide jaoks sain krai raamatukogust ilukirjanduse soovitusnimestikke, milles olid jaotused teemade kaupa, ja panin need välja ruumidesse, kus toimusid õppused.

Raamatukogu astus tihedasse kontakti poliitkoolide ja -ringide juhtidega. Nad tutvusid meie raamatufondiga ja andsid nõu selle kohta, mida tuleb juurde osta. Kommunistlike noorte poliitkoolide jaoks muretseti raamat «Meie suur kodumaa» ja geograafilised kaardid.

Raamatukogul on 12 eksemplari teosest «Jossif Vissarionovitš Stalin. Lühike elulugu», kuid ilmnes, et sellest on vähe, ja me muretsesime juurde veel 10 eksemplari.

Mitmekülgnene oli minu abi pliitilisel alal iseseisvalt õppijatele. See on küllaltki tähelepanдав külainintelligentsi grupp. Korraldasin alalise näituse, saatsin teateid saabunud uudisteoste kohta, täitsin individuaalseid tellimusi ja värbasin intelligentsi «mittestatsionaarsesse lektoriumi».

Joon. 5. Raamatunäitus «Abiks iseõppijaile».

«Mittestatsionaarsest lektoriumist» jutustan lähemalt. Mul tekkis selle organiseerimise mõte siis, kui lugesin ajakirjast «Bibliotekar» nr. 6, 1949. a. artiklit Üleliidulise Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühingu loengute propageerimise huvitavast kogemusest.

Need loengud olid ka mul tellitud, kuid lugejad olid neist informeeritud halvasti. Seejuures on aga vajadus nende loengute järele väga suur.

Mul õnnestus lasta trükkida lendleht. Esitan siin selle sisu:

MITTESTATSIONAARNE LEKTOORIUM

Mitte kõigil pole võimalik käia järjekindlalt loengutel ja ettekannetel, kuid soov iseseisvalt õppida on enamikul.

Üleliiduline Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühing avaldab kõige silmapaistvamate eriteadlaste loengute stenogramme mitmesugustelt teadusaladelt.

Neid stenografeeritud loenguid võib saada Otkaznoje küla-raamatukogust. Kõigist uutest saabunud loengutest hakkab raamatukogu Teid järjekindlalt informeerima.

Meil ei olnud paberit lendlehe jaoks, kuid leidsime väljapääsu: kogusime õpilastelt ja õpetajatelt kasutatud vihikute kaasi. (Meie õpilaste vihikud on hoitud nii ideaalselt puhtatena, et trükikoda nõustus vastu võtma vihikute kaasi kui trükiks kõlblikku paberit.) Igast kaanest saime kaks lendlehte. Neid levitasime lugejate hulgas laialdaselt.

Seejärel hakkasin laiali saatma teadaandeid, mis olid samuti trükitud.

Lugeja sm.

Raamatukogu on saanud järgmised loengute stenogrammid:

.....

Palume Teid soovitada neid loenguid kõigile asjastuvitatuile. Vastavalt Teie soovile saadame Teile vajalikud loengud postiga.

Juba esimesel kuul laenutasime üle 70 stenografeeritud loengu, peamiselt ühiskondlik-poliitilisest tsüklist. Kooliõpetajate seas saavutas mittestatsionaarne lektorium peagi suure populaarsuse. Paljud lugejad hakkasid ostma loengute stenogramme kohalikust raamatukauplusest.

Selle üleliidulise ühingu väljaanded on erakordselt kasulikud, kuid palju kergem oleks nendega töötada, kui iga loengu väljaanne oleks varustatud lühikese annotatsiooniga.

Ühiskondlik-poliitilist kirjandust nõuavad kõige enam agitaatorid, eriti valimiskampaaniate puhul.

Neile organiseerisime raamatukogus näituse «Abiks agitaatorile». Sellele näitusele valisime raamatud sarjast «Agitaatori raamatukogu» ja panime välja mapid ajaleheväljalõigetega. Agitaatoritele koostasime ka teatmekartoteegi.

Juba esimestel päevadel pärast valimiste seadluse väljakuulutamist palusin kolhooside parteiorganisatsioonidelt

agitaatorite nimestikud ja isiklikult saatsin neile trükitud teadaanded:

Agitaator sm.

Lugupeetud seltsimees!

Meie raamatukogu on valmis Teid teenindama vajaliku kirjandusega ja andma konsultatsiooni küsimustes, mis puudutavad tööd raamatu ning ajalehega ja ettevalmistumist vestlusteks.

Raamatukogust võite saada igasuguseid teatmeid Teid huvitava küsimuse alal.

Raamatukogu raamatufond sisaldab 5000 köidet. On tellitud 10 ajalehte ja üle 30 ajakirja.

Soovitame Teile registreerida end meie raamatukogu lugejaks ja kutsuda üles seda tegema ka kolhoosnikuid, kellega Te töötate.

Agitaatorite hulgas on palju noori kolhoosnikuid, kes aga pole oma ülesannete täitmiseks küllaldaselt ette valmistatud. Neid varustab raamatukogu kirjandusega esmajärjekorras. Igaühega neist vestlen üksikult.

Agitaatorite abistamiseks teeb raamatukogu valiku ka näitlikest materjalidest.

Rajooniajalehes «Po Stalinskomu Puti» ilmus rida märkmeid ühise pealkirja all: «Otkaznoje külaraamatukogu valimiskampaanias». Leht märkis, et Otkaznoje raamatukogu «on saanud agitatsiooni- ja selgitustöö keskuseks».

Mehhanisaatorid — aktiivsed lugejad

Traktorijaamas on oma raamatukogu. Võiks arvata, et mehhanisaatorid kasutavad raamatuid seal, kuid nad külastavad meelsamini meie raamatukogu. See on üks kõige aktiivsematest ja huvitavamatest lugejagruppidest. Mehhanisaatorid esitavad nõudeid mitmesugusele kirjandusele. Eriti eelistavad nad tehnika-alaseid teoseid.

Traktorist, kommunistlik noor Vassili Konovalov, luges talve jooksul läbi 18 raamatut. Ta loeb palju ka suvel põllutööde ajal. Tema brigaadi teenindab raamatukandja Marusja Utkina. Vassili Konovalov harjutas lugema ka teisi traktoriste. Kahe kuu jooksul korraldati brigaadis 23 ühislugemist. Nii on läbi loetud S. Babajevski «Valgus maa kohal», M. Bubennovi «Valge kask», P. Angelina «Kolhoosipõldude inimesed» ja paljud teised teosed.

Meie aktiivne lugeja, kombainer-ordenikandja Vassili

Zverev on praegu Nõukogude Armee ridades. Kuid ikkagi kasutab ta oma küla raamatukogu teeneid. Kord saime temalt kirja: «Ma ei taha unustada oma kõige armsamat eriala ja palun mulle saata kirjandust iseliikuva kombaini kohta.»

Mul ei olnud õigust Zverevile raamatukogudevahelise abonemendi kaudu raamatuid välja tellida. Kuna siiski tahtsin väga teda aidata, siis esitasin järelepärimise «Raamatule postiga» ning Kogizi oblastiosakonnale ja jäin ootama peatset vastust neilt selle kohta, kuidas saada vajalikku kirjandust. Samuti kirjutasin iseliikuvate kombainide tehase konstruktsioonibüroole.

Sageli külastab raamatukogu külanõukogu saadik, traktorist Ivan Šostak. Ta oli üks esimestest, kes läks üle traktorile «Stalinets-80». Raamatukogu aitas teda tundma õppida uut masinat. Õppematerjalid talle sain ma võrdlemisi keerulist teed mööda: Moskva Oblasti Raamatukogust meie krai raamatukogu kaudu raamatukogudevahelise abonemendi teel.

Traktorist Ložetškin vajas raamatut uut tüüpi traktori kohta, kuid ma ei saanud seda kuskilt ja kasutasin siis jällegi raamatukogudevahelist abonementi. Milline oli aga lugejate imestus, kui nad nägid traktoristide käes raamatuid Moskva Oblasti Raamatukogu templiga!

See asjaolu nõudis eriselgitust.

Jutustasin lugejatele, et iga raamatut, kus ta ka ei asuks — Stavropolis, Rostovis, Moskvast, Tbilisis, Vladivostokis — võib saada Otkaznoje külaraamatukogust.

«Tellige! Ainult võtke arvesse, et kulub aega tellimise edasiandmiseks ja raamatu kohalesaatmiseks.»

Mulle isegi näib, et raamatukogudevahelise abonemendi teel väljatellitud raamatuid loetakse suurema huviga. Saadeti ju raamat Moskvast! On huvitav märkida, et Ložetškin töötab nüüd traktorijaamas mehaanikuna.

Suur ja kauaaegne on meie raamatukogu sõprus lugeja Ivinskiga. Aitasime tal kätte õppida traktoristi eriala — valisime kirjandust ja korraldasime konsultatsioone. Praegu õpib ta naaberkülas mehhaniseerimise koolis, ja kuigi seal on olemas raamatukogu, saadab ta mulle lõpmatu hulga nõudeid. Kui ta tuleb koju toiduainete järele, võtab ta ühtlasi kaasa ka raamatud.

Noorsugu raamatukogus

Meie raamatukogu lugejate hulgas on ülekaal noorsool. See on rahutu rahvas, otsija, suurte nõudmistega.

Noorsugu nõuab huvitavat raamatut, aga huvitavaks peab ta niisugust raamatut, milles kajastuvad meie päevade kangelaslikkus ja uued suhted inimeste vahel. Hulgaliselt nõutakse ka seiklus- ja fantastilist kirjandust.

Suur menu on ajakirjadel «Vokrug Sveta» ja «Znaniye — Sila». Neid nõutakse tervete komplektidena. Kuid välja anda tuleb neid ainult ühe numbri kaupa, et rahuldada suuremat arvu lugejaid. Harjutame noorsugu lugema ka populaarteaduslikku kirjandust. Seda pole lihtne teha. On tarvis avada soovitatava raamatu sisu ja jutustada sellest korduvalt, mainida teisi raamatuid samal teemal. Järk-järgult kutsume esile lugejas harjumuse populaarteadusliku kirjanduse lugemiseks. Ja siis näed, et noorel lugejal hakkavad kujunema teatud huvid, näiteks reisi- või looduskirjelduste lugemiseks.

Tuleb ette, et noor lugeja ei hinda õigesti oma võimeid ja kartes, et ta ei mõista raamatut, keeldub sellest.

«See on raske, ma ei saa sellest aru,» ütleb vahel noormees, heites pilgu talle pakutud raamatu kaanele.

«Aga sa katsu! Valime mistahes katkendi.»

Ma avan raamatu ja hakkas sealte lugema. Loomulikult, kuulavad kõik, kes on raamatukogus. Ka noormees jääb kuulama. Ma katkestan lugemise.

«Miks sa siis ei küsi, kui pole arusaadav?»

«Ei, kõik on arusaadav,» vastab ta kohmetuses ja võtab raamatu.

Üks noortest lugejatest õpib tehnikumis Georgijevski staaniitsas. Ta kirjutas mulle: «Saatke, palun, raamat «Metalli ja puidu tehnoloogia». On hädasti tarvis.»

Vastan: «Katsuge teada saada, kes on autor. Nii ei saa raamatuid nõuda.» Igaks juhuks panen ümbrikku ka puhta postkaardi margia.

See tehnikumi õpilane sai meilt raamatu ja jagas oma rõõmu õpetajate ning õpilastega. Otkaznoje raamatukogu sõpradele lisandusid Georgijevski tehnikumi õpilased.

See lugeja ei jää meie ees võlglasteks. Ta teatab, et raamatukaupluses on müügile ilmunud uus raamat põllumajanduse mehhaniseerimisest. «Kui on tarvis, saadan Teile», ja saadabki, mina aga teen talle rahaülekande.

Noormees on ammu seotud meie raamatukoguga. Aitame teda astuda tehnikumi ja hankisime talle õpikud.

Meil on grupp lugejaid, kelle kohta ma, oma kurvastu-

Joon. 6. Plakat kooliõpilastele.

seks, väga vähe võin ütelda. Need on lapsed. Neid me teenindame halvasti, eriti nooremaid õpilasi.

Laste jaoks on meie raamatukogus nii vähe raamatuid, et peame otstarbekohasemaks neist suurema osa anda koolidesse rändraamatukogudena; õppeaasta esimesel poolel ühte kooli ja ülejäänud ajal — teise.

Raamatukogus endas toimub raamatute laenutamine lastele eripäevadel. Ma valmistan raamatukogu ette kooliõpilaste külastuseks, panen välja isegi tabureti nende koolikottide ja tindipottide jaoks. Lapsed tulevad kohe pärast tunde käratsevate hulkadena.

Varem oli nii, et lastepere tormas uksest laua juurde oma koolikottide ja tindipottidega, kuid teel tuli meelde taburet ja nad pöördusid siis tagasi. Nüüd on lapsed harjunud ja käituvad teisiti: ruttamata tulevad nad minu laua juurde ja minu osa on hoiduda muigest ning võtta neid vastu samuti väarikusega.

Õpetajad on hämmastunud: «Kui kombekalt nad teil raamatukogus käituvad.»

Juhtub, et ma räägin õpetajale: «Teie õpilased ei loe head raamatut noortest mitšuurinlastest-loomakasvatajatest. Jutustage neile sellest, palun, ja soovitage, kui te seda tarvilikuks peate.»

Minu soovil koostavad pedagoogid lugemisplaane lastele.

Külaintelligents

Juhtimist lugemises vajavad kõik lugejad, nende hulgas ka õpetajad. Tõsi küll, pedagoogid esitavad suuri nõudeid, kuid see on üldine nähtus, mis iseloomustab kultuurset lugejat.

Raamatukogu varustab õpetajaid metoodiliste käsiraamatute ja erialase kirjandusega, samuti õpikutega kaugõppe jaoks ja soovitab ulatuslikult neid raamatuid, mis soodustavad kultuurilise silmaringi laienemist. Ilma niisuguse kirjanduse lugemiseta võib õpetaja nagu iga teinegi spetsialist elust maha jääda.

Paljud õpetajad tulid raamatukogusse omal algatusel, mõnedel aga — ja see maksab peamiselt väljastpoolt tulnute kohta — oli eelarvamus: «Kas siis külaraamatukogust võib midagi leida?»

Ma hankisin koolist põhilised andmed iga saabunud uue pedagoogi kohta: mis on tema eriala, mis ainet hakkab ta õpetama ja missugustes klassides. Siis läksin selle õpetaja juurde, esitlesin end ja palusin enda poole: «Lähme raamatukogusse raamatutega tutvuma.»

Harilikult näitan õpetajale alguses raamatuid tema erialalt ja ilukirjandust, mis võib talle olla kasulik töös, ja siis juba kõike ülejäänut.

Meie raamatukogu ei ole suuteline täielikult rahuldama õpetajate vajadusi metoodilise ja õppekirjanduse alal. Tuleb kasutada raamatukogudevahelise abonemendi abi.

Esimestel tööaastatel Otkaznoje raamatukõigus polnud mul võimalusi osta meditsiinilist kirjandust, kuna raha oli vähe ja polnud selleks ka erilist vajadust. Kuid peagi muutus olukord. Meditsiiniliste asutuste tegevus suurenes. Otkaznojesse saabus noori spetsialiste. Nüüd on meil juba kaksteist meditsiinilist töötajat.

Kõigepealt muretsesin «Külaarsti praktilise raamatukogu». Ära ootamata, millal arstid ise pöörduvad raamatukogusse, saatsin neile teated uute raamatute kohta. Velskritele ja meditsiinilistele õdedele muretses raamatukogu meditsiinilise käsiraamatu ja K. K. Skrobanski «Sünnitusabi õpiku». Nendele raamatutele tekkis järjekord.

Nüüd esitavad meie meditsiiniala töötajad ise tihti meile nõudeid raamatutele.

Sel aastal tellisin ajakirjad «Meditsinskaja Sestra» ja «Sanitarija i Gigijena». Nende vastu tunnevad huvi mitte ainult spetsialistid, vaid ka laiem hulk lugejaid.

Suur minek on S. A. Arhangeliski ja G. N. Speranski raamatul «Ema ja laps». Raamatu naise hügieenist muretsesin ühes eksemplaris, kuna polnud kindel, et see leiab lugejaid. Ma eksisin. Ämmaemandate soovitusel tulevad raamatukogusse noored naised, loevad seda raamatut ja pärast informeerivad sellest teisi.

Mainisin juba, missugust abi osutavad meile agronomid. Otkaznojes on neid kaheksa — kolm kõrgema ja viis keskharidusega.

Kahjuks unustab raamatukogu vahel nende isiklikud lugemisvajadused ja hoolitseb vähe selle eest, et nad loeksid uudisteoseid.

Ei saa vaikides mööda minna veel ühest lugejagrupist — külaraamatupidajaist ja -arveametnikest. Ka neil on oma kutsealased vajadused.

Kord tuli raamatukogusse Tihhonovi-nimelise põllumajandusliku artelli raamatupidaja. Kolhoosile oli esitatud hagi, raamatupidaja aga kahtles selle õigsuses ja palus mind aidata välja selgitada, kas see on nii.

Ma otsisin üles ajalehe «Sotsialistitšeskoje Zemledelije» selle numbri, milles oli vastav konsultatsioon. Ajalehes olev seletus päästis kolhoosi ebaõigest hagist. Raamatupidajast sai alatine raamatukogu külastaja ja innukas raamatute

propageerija teiste kolhooside juhatuste töötajate hulgas. Põllumajanduslike artellide esimehed hakkasid minu poole pöörduma mitmesuguste teatmete saamiseks. Tekkis vajadus juriidilise kirjanduse järele. Ma muretsesin sarjast «Rahvakohtuniku raamatukogu» järgmised teosed: «Tööõigus», «Maaõigus», «Kolhoosiõigus» ja teisi raamatuid.

Iseärasusi töös naistega

Naiskolhoosnikute-lugejate huvid ühtivad kõigi kolhoosnikute huvidega. Kuid töös naistega on mõningaid iseärasusi. Paljud naiskolhoosnikud ei lase end mitmesugustel põhjustel registreerida raamatukogu lugejaks, kuid seevastu külastavad meelsasti ettelugemisi.

Hoolitsedes naiste teenindamise eest, võtame arvesse neid iseärasusi, mis esinevad töös selle lugejagrupiga.

Sageli toob ema poja või tütre ja palub teda lugejaks registreerida.

«Aga mida teie ise loete?» küsin ma.

Naine põikleb. Selgub, et ta tunneb huvi raamatute vastu, kuid tal on raske lugeda. Mõjutan teda raamatut võtma. Lepime kokku, et lapsed hakkavad talle ette lugema. Ta nõustub.

Üks niisugune lugeja tutvus tütre kaasabil V. Edelšteini raamatuga «Aedviljakasvatus». Lapsed loevad meelsasti vanematele inimestele. Ettelugemine on meil perekondades saanud tavaks.

Paljud naiskolhoosnikud hakkavad järk-järgult ise lugema. Tuleb minu juurde neiu, kes on üheksa aasta eest lõpetanud algkooli ja pole pärast seda enam raamatut kätte võtnud.

«Olen lugemise täiesti unustanud. Sa anna mulle midagi kergemat.»

Valisin talle muinasjutud, mis on trükitud suure kirjaga. Vähehaaval harjus naiskolhoosnik lugema.

Võtame näiteks meie seatalitaja Golovatševa. Ta saab aru, kui tarvilikud talle on teadmised. Ta loeb suure püsivusega, aga aeglaselt. Ta loeks rohkem ja vähema vaevaga, kui raamatu kiri oleks suurem.

Tihti avaldavad mulle lugejad ise, missugust kirjandust on neile tarvis muretseda. Kord imetlesin ma tikandit ühe tütarlapse pluusil ja ütlesin: «Kui ilus muster!»

«Muster on ilus,» nõustus tütarlaps, «aga miks pole raamatukogus uusi mustreid? On ju olemas naisteajakirju, milles neid leidub.»

Esimest korda vaatasin ma tikandile raamatukoguhoidja pilguga ja mõtlesin mõnedele naiste erihuvidele. Ma muretsesin õpperaamatuid juurdelõikuse ja õmbluse alalt. Need raamatud tõid meile uusi lugejaid, kes enne seda ei tundnud teed meie juurde. Hakati käima raamatukogus selleks, et lõiget võtta.

Kord tuli minu juurde grupp naisi ja üks neist ütles teiste nimel:

«Asjata on teil kahju välja anda 120 rubla ajakirja «Modõ» eest, on aeg, et meiega hakkaksime riietuma nii nagu linnas.»

«Lugupeetud lugejad,» vastasin ma, «raamatukogul on palju vajadusi ja ta ei saa kulutada 120 rubla selle ajakirja peale. Aga tellime ta kollektiivselt»

Naised nõustusid.

Abistamine raamatute valikul

Lugejaid tuleb raamatute valimisel abistada. Seni olen piirdunud kirjanduse isikliku soovitamisega. Teisi viise lugemise suunamiseks mul seni veel ei ole olnud.

Tõsi küll. Kataloogi koostamist olen alustanud, kuid mul ei jätku selleks tööks kuigi palju aega. Raamatuid koguneb ikka rohkem ja rohkem ja ma ei jõua tarvilikku ära teha.

Vajadus kataloogi, eriti annoteeritud kataloogi järele on väga suur. Lugejaid enam ei rahulda lühiaandmed olemasoleva ja ilmuva kirjanduse kohta, mida raamatukoguhoidja neile mälu järgi annab.

Minu juurde tulevad agronoomid, õpetajad, arstid oma erialakirjanduse järele. Tavalised lugejad küsivad: «Aga mida oleks veel lugeda?» Tihtilugu olen sunnitud abi võtma ajalehtedes ja ajakirjades avaldatud annoteerimata teateid ilmunud raamatute kohta. Kuid mul endal on erakordselt raske orienteeruda raamatute ülikülluses. Annoteeritud soovitav bibliograafia on juba ammu saanud vältimatuks.

Külalugejale on vähe sellest, mida kõnelevad tavalised annotatsioonideta kataloogikaardid, aga minul endal raamatuid annoteerida on väga raske. Kui ilmusid eriväljaanne tena partei ja valitsuse juhtide artiklid J. V. Stalini kohta

seoses tema seitsmekümnenda sünnipäevaga, mõtlesin ma: «Neid artikleid on tarvis ulatuslikult soovitada lugejaile, aga kuidas oskan ma lühidalt esitada nende sisu?»

Peagi hakkasin saama V. I. Lenini nimeliselt NSV Liidu Riiklikult Raamatukogult annoteeritud trükikaarte, mida annab välja Goskultprosvetizdat (Riiklik Kultuurharidusliku Kirjanduse Kirjastus), ja need aitasid mu hädast välja. Nende trükikaartide komplektist koostasın plakat-nimestiku: «Mida lugeda seltsimees Stalinist?».

Iga uus trükikaartide komplekt, mis meile saabub, toob suurt elevust minu töösse. Näen, missugused raamatud on ilmunud, mida osta ja millest jutustada lugejatele. Pole tähtis, et neid raamatuid sageli meie raamatukogus veel ei ole. Peaasi, nüüd sain teada nende olemasolust ja andmed nende raamatute sisu kohta. See laiendas minu kui raamatukoguhoidja silmaringi.

Annoteeritud trükikaardid aitavad mind juhtida lugemist.

Kui esinen bibliograafilise ülevaate ja vestlustega, hoian harilikult trükikaarte enese ees ja nende järgi annan edasi raamatute sisu. Samuti kasutan neid trükikaarte individuaalsete lugemisplaanide koostamisel. Annotatsioonid annavad mulle võimaluse lugejaid süstemaatiliselt ja üksikasjaliselt informeerida uudisteostest.

Raamatukogu tellib kolm komplekti annoteeritud trükikaarte. Rajooniraamatukogudele määratud komplekti järgi koostan Otkaznoje külaraamatukogu põhikataloogi¹, laste- ja kooliraamatukogude komplekti järgi — lastekataloogi, külaraamatukogudele määratud komplekt aga läheb mul plakatiteks, temaatilisteks valimikkudeks ja näitusteks.

Tihti annan trükikaarte ka rändraamatukoguhoidjatele, et nad valmistuksid vestlusteks ja kirjanduse ülevaadeteks.

Kolme trükikaartide komplekti tellimine on külaraamatukogule kulukas, kuid see kulutus on täiesti õigustatud. Saame teada, missugused raamatud on ilmunud, ja kui me ei saagi neid osta, siis hangime nad vajaduse korral raamatukogudevahelise abonemendi teel.

Süstemaatilisest bibliograafilisest abi oleme seni saanud ainult kraia raamatukogu teatmebibliograafia-osakonnalt. Peab ütlema, et ta teenindab meid väga hästi. Annoteeritud

¹ Selle nimetuse all on mõeldud süstemaatilist kataloogi, mis on külaraamatukogus nii lugejate kui ka sisetöö kataloogiks. *Tõlk.*

soovitusnimestikud, mis meile sealt saadetakse, on kasulikud materjalid raamatukoguhoidjale.

Harva saame V. I. Lenini nimelise NSV Liidu Riikliku Raamatukogu bibliograafilisi materjale. Saime neid esmakordselt alles 1950. a. veebruaris. Kaks füüsikaõpetajat võtsid mult kohe mõlemad lugemisprogrammi eksemplarid füüsika alalt.

Nimestik «Noorele kolhoosnikule kolhoosikorrast» (sarjast «Vestlused raamatutest») on meile saadetud ühes eksemplaris, aga meil on tarvis neid vähemalt viies eksemplaris.

Kahjuks pole me nimestikku «Vene ilukirjanduse klassikud» üldse saanud. Samuti on meile tarvilik populaarteadusliku kirjanduse nimestik loodusteaduste alalt, seda vajavad niihästi tavalised lugejad kui ka õpetajad. Ei ole mõistetav, miks Lenini-nimeline raamatukogu, kes kulutab rohket kvalifitseeritud tööjõudu nende ülitarvilike bibliograafiliste materjalide koostamiseks, annab neid välja tiraažiga ainult mõne tuhande eksemplari ulatuses. Kellele on need määratud? Külaraamatukogudeni need nimestikud ei jõua.

Pean veel märkima, et meil on väga raske töötada ilma Marxi, Engelsi, Lenini ja Stalini tööde märksõnaregistrita.

Väike sõnastik

Raamatukogu püüab oma lugejaid igati abistada. Raamatukogu hoone juures asuvasse vitriini panen ma koos ajalehtedega välja ka tundmatute sõnade seletused, mis ma ise koostan.

Harilikult kasutan ma selleks sõnaraamatut, kuid vahel satub ajalehte sõna, mis sõnaraamatus puudub. Niisugustel juhtudel pöördume krairaamatukogu poole.

Sõnu, mis nõuavad üksikasjalist seletust, varustan ma märkusega: «Pöörduge raamatukoguhoidja poole!» Vaevalt küll oleks kolhoosnikule arusaadav, kui kirjutaksime: «Renessanss — uuestisünniajastu». Tegelikult pääseksid nii küll formaalse kirjaliku vastusega, kuid küsimus seisab siin raamatute soovitamises.

Niisuguse väikese sõnastiku koostamine tundub esimesel pilgul lihtsana, kuna annad siin kuue kuni kaheksa, kõige enam kaheteistkümmne sõna seletuse. Tegelikult on see aga vastutusrikas töö, mis nõuab raamatukoguhoidjalt ajalehe

üksikasjalist tundmist. Sageli ei ole küllalt ainult ajalehe läbilugemisest, on tarvis ka töötada raamatuga.

Seega ergutab sõnastiku koostamine raamatukoguhoidjat endatäiendamisele. Lugejat aga õpetab sõnastik hindama ajalehte, kergendab talle lugemist ja aitab tal aru saada tekstist.

Lugejad harjusid kiiresti sõnade seletusega, ja kui ma seda millegipärast välja ei pane, on nad väga rahulolematud. Sageli astuvad nad sisse raamatukogusse täiendavate seletuste saamiseks. Algab vestlus. Ma pean selleks alati olema ette valmistatud.

27. juunil saime teada, et ameerika imperialistid on alustanud sõda Koreas ja järgmise päeva hommikul rippus juba raamatukogus kaart, mille ees peeti lugejatele vestlusi Koreast ning Nõukogude-Korea sõprusest. Ajalehes seda materjali veel ei olnud ja ma hankisin vajalikud andmed raamatukogus leiduvast kirjandusest.

Raamatukogu on ainuke koht külas, kus võib leida ajalehekomplekte viimase viie aasta kohta. Need ajalehed on väga tarvilikud, sest lugejad pöörduvad tihti meie poole neis leiduvate andmete saamiseks.

Me säilitame kõik plakatid, nende hulgas ka need, mis on raamatukogu enda poolt valmistatud, samuti meie poolt väljaantud seinalehed, üldse kõik trükitud ja käsikirjalised materjalid, mille koostamisest raamatukogu on osa võtnud. Kunagi võib neid tarvis minna.

Ma juba kõnelesin sellest, mida me teeme lugeja täielikumaks ja igakülgeks teenindamiseks. Siinkohal tahaksin osutada veel «pisiasjadele», millel aga siiski on suur tähtsus.

Näiteks, kolhoosnikul on tarvis teada rongide sõiduplaani. Ta tuleb raamatukogusse. Kas on mul õigus teda saata vastust saama raudteejaama? Ei. Kui on olemas raudteeliikluse teatmik, siis peab see olema raamatukogus ja raamatukoguhoidja on kohustatud andma sedalaadi teatmeid. Ka mistahes teistlaadi küsimusega võib pöörduda raamatukoguhoidja poole. Kui tal on olemas raamat või ajaleht, kust võib leida vastuse esitatud küsimusele, tuleb lugeja soov rahuldada.

Sellepärast muretsen ma sügisel uue rongide sõiduplaani. Sel ajal pöörduvad tavaliselt raamatukogu poole noormehed ja neiud, kes sõidavad mitmesugustesse linnadesse õppima tehnikumides ja kõrgemates õppeasutustes. Nad asu-

vad esimest korda elus kaugele teekonnaile ja neile on tarvilik nõuanne, missugust teed mööda sõita ning kus tuleb ümber istuda. Neid peab abistama mürsuudi koostamisel.

Tihti tulevad raamatukogusse kolhoosnikud selleks, et kontrollida riigilaenude obligatsioonide. Sageli leiame tabelitest võite. Meie küla elanikele on ainult viimasel ajal välja makstud võitudena 140 tuhat rubla. Üks kolhoosnik võitis 3 tuhat, teine 25 tuhat rubla. Miks siis ei peaks laenuobligatsioonide omajad tundma raamatukogu?

Pean ütleva, et paljud neist, kes tulid alguses raamatukogusse obligatsioonide kontrollimiseks, hakkasid huvituma raamatutest ja on nüüd saanud meie alatisteks lugejateks.

Meie raamatufond

Otkaznoje raamatukogu raamatufond koosneb ligemale 6 tuhandest köitest. Kas on see küllaldane normaalseks tööks? Ei, nõudmine kasvab päevast päeva. Seda võib arvudega tõestada. 1945. aastal laenutati 820 raamatut, 1948. aastal — 9 tuhat, 1949. aastal oli 14 212 laenutust. Talveperioodil on meie riigid tühjad ja paljude raamatute saamiseks tekib järjekord.

Lugejad tunnevad erilist huvi ilukirjanduse vastu. Pean mitu korda päevas vastama, et teine osa «Valgest kasest» pole veel ilmunud. Sageli küsitakse minult, miks Šolohhov ei avalda «Nad võitlesid kodumaa eest». Nõudmine selle raamatu järele on suur.

Huvitav on märkida, et mida rohkem on raamatukogus raamatuid, seda suurem on lugejate nõudmine.

Meie komplekteerime oma raamatufondi Stavropoli Bibliokollektori ja Knigotorgi rajoonikaupluse kaudu.

Kollektori töös on palju puudusi. Sageli annab ta meile raamatuid pimesi, ühtlase jaotusplaani alusel, arvestamata meie nõudmisi ja keeldub saatmast seda, mis on meile hädatarvilik. Mulle näib, et oleks tarvis saata raamatukogudele uudiskirjanduse nimestikud selleks, et me ise valiksime välja meile tarvilikud raamatud ja neid telliksime. Ja veel üks etteheide kollektorile: meile saadetakse mitmeköitelistest teostest ainult üksikuid köiteid. Saame viienda, üheksanda ja üheteistkümnenda köite, aga kust saada ülejäänud köited?

Komplekteerimisplaani koostamisel kasutame rajooniraamatukogude tüüpkataloogi, raamatutes leiduvaid soovitus-

nimestikke ja viimasel ajal V. I. Lenini nimelise NSV Liidu Riikliku Raamatukogu annoteeritud trükikaarte, mida kirjastab Goskultprosvetizdat.

Krairaamatukogu teatmebibliograafia-osakonna soovitusnimestikud aitasid meid valida kirjandust kartuli agrotehnika ja mittekastetava puuvillapõõsa kohta.

Meie raamatufondi koosseis on praegu järgmine. Ühiskondlik-poliitilise kirjanduse liigis on 1617 eksemplari. Meil on K. Marxi ja F. Engelsi teosed, mitu V. I. Lenini ja J. V. Stalini teoste kogumikku, me tellime V. I. Lenini teoste neljandat väljaannet ja J. V. Stalini teoste kogu. Meil on mitu eksemplari ÜK(b)P ajaloo lühikursust ja brošüüre ühiskondlik-poliitilistel teemadel. Loodusteaduslikku ja tehnilist kirjandust on meil 434 eksemplari, põllumajanduslikku — 1060, ilukirjandust — 1742, lastekirjandust eelkooliealistele ja kooliealiste nooremale astmele — 384, muudes liikides 413 raamatut. Kirjanduse valimisel me arvestame muidugi meie kolhooside põllumajanduslikku suunda.

Ettetellitavate väljaannete peale me kulutasime 1950. aastal 2300 rubla. Mõnda ajakirja, nagu «Tehnika — Molodjoži» ja «Nauka i Žizn» ei õnnestu tellida, aga teiste, nende hulgas «Vokrug Sveta» ja «Novoje Vremja» tellimisel peame ära lahingu, kuna need ajakirjad ei kuulu külaraamatukogude kohustusliku miinimumi hulka ja Ajakirjandusliidu kohalik osakond keeldub neid andmast.

Hoolitsemine raamatute säilimise eest

Raamatukogust võetud raamatuid ei loeta ainult kodus, vaid ka töökohal — stepis, farmis. Nii see peabki olema. Kuid selle tõttu kuluvad raamatud väga kiiresti. Süü veeretatakse, loomulikult, mitte lugejatele, vaid kirjastustele, kes halvasti brošeerivad raamatuid ja teevad mittevastupidavaid köiteid. See käib eelkõige Detgizi, «Molodaja gvardija» ja eriti «Sovetski pissatel» kohta. Nende poolt väljaantud raamatud kuluvad kiiresti ja neid on raske parandada.

Me hoolitseme väga oma fondi säilimise eest. Raamatukogus ja koolides on sisse seatud nurgakesed raamatukaitse alal. Raamatutaskutele trükkisime reeglid: «Kuidas ümber käia raamatuga». Kõigile raamatutele on paber ümber pandud. Pean otsekoheselt ütlema — mõned lugejad võtavad ära kaitsepaberid. Kuid on ka niisuguseid raamatusõpru, kes

õstavad paberit just selleks, et seda raamatutele ümber panna. Lapsed aga joonistavad isegi vinjeti omatehtud kaanekaitsele. Kui keegi käib raamatuga ümber hooletult, teen ma tema lugejakaardile tingmärgi, mis mulle meelde tuletab, et sellele lugejale tuleb harjutada korralikkust. Viimasel ajal parandavad paljud lugejad ise raamatuid: klee-bivad lehti, kaasi.

Raamatute kaotamisi esineb väga harva. Kui seda juhtub, tuuakse meile asemele samahinnaline raamat. Raamatute kustutamine toimub ainult ühel põhjusel — raamatu lagunemise tõttu.

Raamatukogu nõuab rangelt vastutust rikutud või tagastamata jäetud raamatu eest. Üks meie lugejatest sõitis Otkaznojest ära ja viis endaga kaasa neli raamatukogu raamatut. Pool aastat taotlesin ma asjatult nende raamatute tagastamist. Lõpuks otsustasin anda asja kohtusse ja teatasin sellest lugejale ning kolhoosi juhatusale. Ja sündis see, et teedelagunemise ajal tuli ratsa kolme- või neljakümne kilomeetri kauguselt süüdlase isa, tõi raamatud ära ja palus tungivalt mitte võtta poega kohtulikule vastutusele. Me piirdusime rahatrahvi sissenõudmisega. Muidugi tähtis pole mitte raha, vaid trahvi kasvatav mõju lugejatele. Kogu küla sai minult teada sellest juhtumist.

Minu palvel kontrollib külanõukogu sekretär kõiki Otkaznojest lahkujaid, kui ta nad välja kirjutab, kas raamatud on neil raamatukogule tagastatud.

Me püüame sisendada lugejaisse lugupidamist raamatukogu raamatu vastu.

Inimene on tulnud esmakordselt raamatukogusse. Registreerin ta lugejaks ja vesteldes juhin ta tuppa, kuhu on paigutatud raamatufond. Ma näitan talle meie raamatuid ja jutustan lühidalt sellest, kuidas meie raamatuvara on kasvanud, tänu riigi hoolitsusele, kolhooside abile ja lugejate annetustele. Võtan riulilt raamatud pealekirjutatud märkusega: «Annetus külaintelligentsi esindajatelt, keda raamatukogu nii hästi teenindab...» Ühel raamatul on meditsiinilise õe Anna Kalininskaja allkiri, teisel — õpetaja A. N. Ostapenko oma.

Paljud nendest, kes annetasid need raamatud, on uue lugeja tuttavad, mõnikord on nad tema naabrid. Mitmed neist on juba Otkaznojest lahkunud, aga nad mäletavad oma raamatukogu, hoolitsevad raamatukogu ja ka tema, algaja

lugeja eest. Ning ta ise hakkab samuti hoolitsema oma raamatukogu eest.

Siin on Voinitši «Kiin». See on esimene annetus meie raamatukogule. Kuue aasta jooksul on selle läbi lugenud sajad lugejad ja tänutundega mõtlesid nad naisele, kes selle annetas.

Raamatukoguhoidja päev

Raamatukoguhoidja kohustuste ring on laialdane ja mitmekesine. Oma tööpäevaks hakkab ma valmistuma eelmise päeva õhtul, pärast posti kättesaamist. Kõigepealt loen ma läbi «Pravda» ja panen selle kohe välja.

Ma vaatan läbi ajalehed ja ajakirjad, kuid «Pravda» loen ma läbi erakordse hoolikusega, ma ei jäta siin, täpselt öeldes, mitte midagi vahele. Kriipsutan alla rasked sõnad ning väljendused ja kirjutan nad kohe välja, et hiljem koostada sõnade seletus. Artiklid, mille järgi on vaja pidada vestlusi, märgin ma ära punase pliiatsiga.

Edasi vaatan ma läbi «Sotsialistitšeskoje Zemledelije» ja krai ajalehe «Stavropolskaja Pravda», märgin ära artiklid, mis huvitavad agronoomi, arsti ja teisi spetsialiste. Sellistest artiklitest on tarvis neid informeerida.

Seejärel võtan ette ajakirjad. Isegi niisuguse ajakirja juures nagu «Krokodill» on tarvis tööd teha. Näiteks oli sellesse ajakirja paigutatud joonistus, millel mitmesugused riigid olid kujutatud nende rahvuslippudega. Mul tuli põhjalikult sorida raamatutes, et teada saada, kelle omad on need lipud, kuna lugejad minult seda küsisid.

Niisiis, ajalehed ja ajakirjad on läbi vaadatud. Mis on veel tänases postis? Kui on saabunud Selso kartoteek, on tarvis kohe koostada teatmekaardid. Kui oleme saanud loengute stenogramme, tuleb sellest kirjutada teade lugejatele.

Pärast posti läbivaatamist võtan ma välja raamatud, mida lugejad on tellinud, paigutan tagasitoodud raamatud riiulitele ja seejärel mõtlen läbi järgmise päeva toimingud.

Selleks pean ma kõigepealt läbi vaatama märkmed oma lauakalendris.

Regulaarselt läbi vaadates raamatukogu aastaplaani, märgin ma välja kalendrilehtedele selle, mida on tarvis teha

lähemal ajal. Samuti märgin ma üles eesseeisvad jooksvad toimetused: kuhu on vaja minna, sõita, kirjutada järelepärimine, valmistada plakat või näitus.

Tööd koguneb rohkesti. Kahjuks ei õnnestu alati teha kõike, mis on üles märgitud. Mul tuleb tihti sõita rajoonikeskusse. Sõidan ühe plakati järele ja mind peetakse kinni kogu päev. Muidugi, võiks ju teha ostusid igakuuliste seminaride tööpäevadel, kui rajooni kultuuriosakond ja rajooniraamatukogu korraldaksid seminare reeglipäraselt ja meie eest paremini hoolitseksid ning aitaksid meid kirjanduse hankimisel.

Pole raske ette näha, millal on suur lugejate tulv — see on poliitiliste kampaaniate päevadel.

NSV Liidu Ülemnõukogu valimistele ettevalmistamise perioodil külastasid meie raamatukogu kuni 165 inimest päevas. Muidugi on raamatukoguhoidja nendel päevadel peaaesjalikult tegevuses lugejate teenindamisega ja seda tuleb arvestada plaani koostamisel.

Olles koostanud plaani, võtan ma ette sõnade seletuse kirjutamise järjekordse «Pravda» numbri jaoks. Siis sean korda oma töökoha. Koristan kõik laenutuslaualt. Teisele, töölauale, panen raamatud läbitöötamiseks. Siinsamas on inventariraamat, tušš, värvid ja pintsliid (juhuks, kui peaks keegi tulema stepist vormistama «lahinglehte» oma brigaadile).

Ettevalmistus on lõpetatud. Hommikul võib rahulikult alustada tööd lugejatega.

Ja algabki hommik. Ma panen vitriini «Pravda» kõrvale sõnade seletuse, märgin päevikusse statistilised andmed ja viin kirjad lugejate jaoks postijaoskonda.

Kell kaheksa hommikul on raamatukogu juba avatud. Kella 12-st 4-ni on vaheaeg, kella 4-st 8-ni õhtul töötab raamatukogu jälle. See aeg on vahest kõige sobivam lugejate enamikule. Sügisestel ja talvistel päevadel hakkavad lugejad tulema raamatukogusse juba alates varajastest hommikutundidest.

Lastele on määratud eri päevad. Ainult vanemate klasside õpilased võivad külastada raamatukogu ühisel alusel täiskasvanutega.

Kord tegin ma katse lühendada raamatute laenutamise kestvust, et jätta aega sisemiste tööde jaoks. Aga siis hakkas tulema vähem lugejaid ja see sundis mind tagasi pöörduma endise korra juurde. Vahel tuleb lühikeseks ajaks ära

minna kas kulanõukogusse või postijaoskonda. Sellest teatan ma sedeliga uksel. Tavaliselt sel juhul mind oodatakse.

Olles raamatud välja andud, lähen ma jällegi laenutuslaua juurest töölaua juurde, kujundan raamatukogulikult raamatuid, inventeerin neid, kirjutan teadaandeid, koostan näituse või plakati kavandit.

Sada, isegi sada kuuskümmend inimest päevas ei olegi veel nii väga palju. Kuid need lugejad pole ju tulnud ainult raamatut saama ja läbiloetud raamatut tagastama. Nad pöörduvad raamatukoguhoidja poole küsimustega, mis neid erutavad, paluvad anda neile teatmeid jne. Ja igaühte tuleb tähelepanelikult ära kuulata ning rahuldada.

Eriti rohkesti on inimesi raamatukogus õhtutundidel. Ei jää ühtki vaba lauda, ühtki vaba taburetti. Raamatukogus on väga mugav ning valge ja kolhoosnikud tulevad meelsasti meile istuma tunnikesse raamatuga.

Kõik — nii mööbli, nii eesriided akendel kui ka portjäärid ustel oleme teinud ise. Meil ei jätkunud summasid, sellepärast muretsesime algul materjali ja aasta hiljem tegime valmis.

Me püüame muuta oma raamatukogu kõige kultuursemaks ja kõige paremini sisustatud asutuseks Otkaznojes. Muuseas meil peab tingimata olema telefon. See on vältimatu kõigi lugejate ja küla asutuste huvides, kes pöörduvad meie poole teatmete saamiseks.

Kell 8 õhtul sulen ma raamatukogu, ja valmistunud ette järgmiseks päevaks, istun ma ise raamatu taha. Ma pean palju õppima, sel aastal lõpetan mittetatsionaarselt raamatukogutehnikumi. Peale selle õpin ma iseseisvalt NLKP ajalugu. Ma loen Üleliidulise Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühingu loengute stenogramme ja muidugi ilukirjanduslikke uudisteoseid. Minul kui külaraamatukoguhoidjal oleks tarvis tõsiselt õppida agrobioloogiat ja tingimata teen ma seda.

Igapäevases töös on mulle abiks V. Denisjevi õpperaamat «Rahvaraamatukogu töö». Samuti kasutan ma A. Kljonovi teost «Raamatukogutehnika», pidevalt ja tähelepanelikult jälgin ma ajakirja «Bibliotekar». Hea oleks, kui ajakiri igas numbris trükiks annoteeritud kaarte avaldatud artiklite kohta, selleks et raamatukoguhoidja võiks need välja lõigata, kleepida kataloogikaartidele ja koostada kartoteegi.

Juba mitmendat aastat tulevad Essentuki Raamatukogutehnikumi õpilased Otkaznoje raamatukogusse praktikale.

Kui esimesed praktikandid pöördusid tagasi tehnikumi, tunnistati nende praktika tulemused täiesti rahuldavateks. Järgmisel aastal sõitis minu juurde kolm uut praktikanti. Need olid lõpetajad, tähendab õpilased, kes olid rohkem ette valmistatud, nii et nad võisid raamatukogu abistada.

Noored suhtusid oma töösse suure vastutustunde ja huviga.

Õpilasel Kovalenkol õnnestusid vestlused ajalehe «Pravda» järgi eriti hästi. Ta leidis oskuslikult kõige huvitavamad faktid ja ehitas nendele oma vestlused. Ma omandasin tema meetodi. Üldse olen ma paljugi õppinud oma praktikantidelt, eriti mõningaid võtteid kirjanduse soovitamiseks.

Kolmandal aastal sõitis meile kuus praktikanti teiselt kursuselt. Nad olid mulle suureks abiks fondi organiseerimisel.

Töös praktikantidega olen ma omandanud juba teatava kogemuse. Meile sõites ei ole nad tavaliselt veel täielikult veendunud selles, et nad pärast tehnikumi lõpetamist jäävad tööle raamatukogusse, eriti külaraamatukogusse. Neil puudub veel huvi oma kutseala vastu. Kui praktikandid saabuvad esimest korda raamatukogusse, palun ma neid istuda laudade taha ja kuni raamatukogu sulgemiseni lugeda samuti nagu kõik teisedki lugejad. Siis viin ma praktikandid enda juurde koju ja seal, sundimatus olukorras, algab meil vestlus.

«Teie arvate, et ma teatan teile, mida tuleb teha homme,» pöördun ma nende poole. «Ei, parem räägime sellest, kui huvitav on olla külaraamatukoguhoidja. Mida te üldse arvate raamatukoguhoidjast, tema elukutsest, tema psühholoogiast?»

Ja ma hakkan neile jutustama huvitavatest juhtumitest oma praktikas, esitan neile oma seisukohad.

Minu arvates on raamatukoguhoidja elukutse kõige kaasaakiskuvam. Tema kätes on tohutud kultuurivarad ja ta teeb kultuuri omaseks paljudele sadadele inimestele. See on suur ja austav ülesanne.

Ühtlasi on raamatukoguhoidja töö väga keerukas. Ta ei

saa olla lihtsaks raamatute laenutajaks. Tõeline raamatukoguhoidja töötab loovalt, õpib tähelepanelikult tundma iga inimest, kes tema juurde tuleb, õpib tundma tema vaimseid vajadusi, nõudeid, kutsealaseid huvisid ja vastavalt sellele valib talle kirjandust. Vähe sellest, raamatukoguhoidja arendab lugeja huvisid, tema kalduvusi, ergutab teda kutsealasele endatäiendamisele.

Selleks peab raamatukoguhoidja palju lugema, ta peab väga hästi tundma oma raamatufondi ja jälgima uudiskirjandust. Iga spetsialist, kes on kõnelnud raamatukoguhoidjaga, peab saama temalt nõu selles, mida lugeda oma erialalt.

«Olge uhked oma elukutsele,» kõnelen ma tulevastele kolleegidele. «Raamatukoguhoidja on kõrgesti kvalifitseeritud spetsialist. Meie maal hinnatakse teda erakordselt. Õppige töötama nii, et te õigusega kannaksite nõukogude raamatukoguhoidja nimetust, et te teeniksite ära lugejate austuse, armastuse ja tänulikkuse.»

Me kõneleme innustusega külaraamatukoguhoidja elukutsest. Siis korraldavad praktikandid oma korteri ning muud elu-olu küsimused ja hommikul me asume tööle. Annan neile rea ülesandeid. Ma ei varja raskusi, võib-olla et isegi kasutan natuke tumedaid värve ja kriipsutan alla, et plaan tuleb täita. «Mida öeldakse Otkaznoje külaraamatukogust tehnikumis, krais ja meie külas, kui praktikandid ei täida oma plaani? Teie vastutate minuga võrdselt kogu töö eest, mida me koos teeme.»

Viimane praktikantide grupp tegi ära väga palju ja mul oli nendega huvitav töötada. Kõigepealt tutvustasin ma õpilasi raamatukogu ning tema fondiga. Siis korraldasime nõupidamise. Ma näitasin oma plaani ning selle täitmise graafikut ja ütlesin, et nende jaoks erioppeplaani ei tule, me teeme kõik, mis on raamatukogus tarvilik.

Alguses andsin ma kõigile ühesuguse töö, kuid juba järgmisel päeval koostasime individuaalplaani. Õpilased valmistasid näitusi, plakateid ja kirjutasi annotatsioone. Ma võimaldasin neil töötada täiesti iseseisvalt, kuid samal ajal jälgisin, mida ja kuidas nad teevad. Kui ma märkasin, et nad käristavad katki kataloogikaardi, millel annotatsioon pole õnnestunud, peatasin neid, tehes etteheite: «Mida te teete? Kaardi tagaküljele võib ju samuti kirjutada!»

Praktikandid nägid töö tulemusi oma silmaga ja see oli neile suureks rahulduseks. Näiteks kui koostati kartoteeki,

tuli üks lugejatest, vaatas läbi kaardid ja palus endale anda nende järgi raamatu.

Hiljem lasksin ma noori harjutada laenutamist.

Lõpuks saabusid päevad, mida algajad raamatukoguhoidjad nii kartsid — tööpäevad stepis. Jah, nad kartsid tööd stepis, kartsid halba ilma, pori, lumelörtsi. Hirmutas ka uus, tundmatu olukord ja võib-olla mõnele neist tuli koguni mõte: «Kas on neil inimestel praegu, kibedal tööajal, aega raamatute jaoks? Kas pole me siin üleliigsed?» Kuid nii oli see ainult alguses. Peagi veendusid õpilased selles, kuivõrd kolhoosnikud armastavad ja hindavad raamatut, missuguse kannatamatusega nad seda ootavad.

Praktikandid lülitasid kiiresti kolhoosielu temposse. Mitmekesine ja elav töö haaras ja kütkestas neid.

Kui me esimest korda koostasime põllul tehtud tööpäeva kokkuvõtet, ütlesin ma noortele:

«Arutame läbi kõik, mis me tegime: teie korraldasite ettelugemisi ja vestlusi, andsite kolhoosnikutele teatmeid, vastasite küsimustele ja täitsite raamatukandjate ülesandeid. Seda nõudis teilt olukord, elu ise. Aga nüüd vaatame, mis sellest kuulus raamatukoguhoidja kohustuste hulka ja mis on teie ühiskondlikuks tööks. See on tingimata tarvilik, kuna muidu võib noor raamatukoguhoidja sattuda eksiteele, nagu peaks ta kõik ise tegema, ta võtab ette igasuguseid töid ja ei suuda viia midagi lõpuni. Raamatukoguhoidja peab jõudma palju teha. Sellepärast on tarvis rangelt planeerida iga päev, iga tund.»

Praktikantidega peetud lõppvestluse ajal ütles üks neiu:

«Ma pole kunagi mõtelnud, et raamatukogus on nii huvitav töötada.»

See oli parimaks hinnanguks meie raamatukogule. Siin hakkasid õpilased armastama oma elukutset, tunnetasid oma tõelist kutsumust. Aga see oli tähtsaim, mida pidi neile andma praktika.

*

1950. aasta veebruaris kutsuti mind VNFSV Ministrite Nõukogu juures asuva Kultuurhariduslike Asutuste Komitee kolleegiumi aru andma Otkaznoje külaraamatukogu tööst. Ma esinesin aruandega ausalt, kartmata enesekriitikat.

Miks ma siiski ei osutanud tol ajal paljudele puudustele,

millest ma kirjutan praegu? Kas ma varjasin neid? Ei, mitte mingil juhul. Ma veel ei näinud neid.

Sedamööda, kuidas ma neid märkmeid kirjutasin, selgusid mulle puudused, mida ma varem polnud märganud.

Pärast aruannet Komitee kolleegiumil käisin ma koos Gorki oblasti Potšinkovo rajooni raamatukogu juhataja N. A. Šumilkiniga V. I. Lenini nimelises NSV Liidu Riiklikus Raamatukogus, maailma suurimas raamatuhoidlas.

Hüvasti jättes direktoriga ütlesin:

«Nii me kohtusime, teie — NSV Liidu kõige suurema raamatukogu direktor ja mina — väikese külaraamatukogu juhataja.»

«Meie ülesanded on ühised, sellepärast me kohtusimegi,» vastas tema.

Sisukord

Nõukogude raamatukogud on tõelisteks kultuurikolleteks. <i>H. Johani</i>	3
Algus	7
Ebatavaline aruanne	10
Kuidas ma koostan aastaplaani	14
Raamat tootmispraktikasse	15
Meie rändraamatukogud	25
Raamatukoguhoidja stepis	31
Lugejate värbamine raamatukogule	32
Raamatukogu ja külaaktiiv	35
Poliitilise õppuse abistamine	37
Mehhanisaatorid — aktiivsed lugejad	40
Noorsugu raamatukogus	42
Külaintelligents	44
Iseärasusi töös naistega	46
Abistamine raamatute valikul	47
Väike sõnastik	49
Meie raamatufond	51
Hoolitsemine raamatute säilimise eest	52
Raamatukoguhoidja päev	54
Meie elukutsest	57

Toimetaja *B. Betlem*
Tehniline toimetaja *I. Vahtre*
Korrektorid *M. Sepp* ja *P. Hiie*

Ladumisele antud 3. IV 1954. Trük-
kimisele antud 26. V 1954. Trükiarv 2000.
Paber 54×84, $\frac{1}{16}$. Trükipoognaid 4.
Formaadile 60×92 kohaldatud trüki-
poognaid 3,28. Arvutuspoognaid 3,47.
MB-10128. Trükikoda „Pioneer“, Tartu,
Kastani 38. Tellimise nr. 960.

На эстонском языке.

Hind rubl. 1.05

Rbl. 1.05

A

20056

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00896084 3